

Дастаеўскі і Дастоева:

знакавыя імпрэзы да юбілею слаўтага пісьменніка

11 лістапада споўнілася 200 гадоў з дня нараджэння знакамітага рускага пісьменніка Фёдара Міхайлавіча Дастаеўскага. Маштабныя святкаванні з гэтай нагоды ладзяцца сёння ва ўсім цывілізаваным свеце, у тым ліку і ў Беларусі, адкуль паходзіць шляхецкі род Дастаеўскіх. Так, у Іванаўскім раёне, дзе ў вёсцы Дастоева нарадзіліся продкі будучага класіка рускай літаратуры, 11 лістапада на базе Цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Ф.І. Панфёрава прайшла Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Асоба і творчасць Ф.М. Дастаеўскага ў кантэксце агульнакультурнай парадыгмы”, прысвечаная юбілею пісьменніка і 515-годдзю роду Дастаеўскіх. У мерапрыемствах прымалі ўдзел галоўны спецыяліст упраўлення культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Алена Беразоўская, генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі краіны Аксана Кніжнікава, дырэктар Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі Іван Саверчанка, доктар філалагічных навук, прафесар Маскоўскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта Ірына Мінералава, прадстаўнікі філалагічнага факультэта Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.С. Пушкіна.

Працяг на ст. 3.

Соцыум

БУДУЦЬ ЗАПАТРАБАВАННЯ АБИТУРЫЕНТАМИ!

Інтэрв'ю з рэктарам БДУКМ Наталляй Карчэўскай пра новыя спецыяльнасці ў ВНУ ды многае іншае.

ст. 5

Кантэкст

“ЛІСТАПАД”. КОНКУРС

Дзе набыць білеты і якія фільмы беларускіх кінематаграфістаў будучы саборнічаць за прызы XXVII Мінскага міжнароднага кінафоруму?

ст. 2, 6

Праекты развіцця

ІНТЭРАКТЫЎ ТУРЫСТЫЧНАГА ВІЦЕБСКА

На культурнай і турыстычнай карце горада над Заходняй Дзвіной з'явілася яшчэ адна яркая кропка...

ст. 12

Захоўваючы памяць аб трагедыях

9 лістапада адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Працягваецца стварэнне экспазіцыі, размешчанай у будынку колішняга канцэнтрацыйнага лагера ў Бярозае Брэсцкай вобласці, які існаваў у 1934-1939 гадах. Зацвер-

джана навуковая канцэпцыя экспазіцыі, сродкі на яе абсталяванне плануецца вылучыць з мясцовага бюджэту. Музейныя прадметы, якія мяркуюць экспанаванне ў Бярозе, будуць знаходзіцца на балансе На-

цыянальнага гістарычнага музея.

Старшыня Бярозаўскага раённага выканаўчага камітэта Сяргей Барташ таксама выступіў з прапановай добраўпарадкавання месца пахавання ахвяр нацызму і стварэння мемарыяльнага комплексу на Броннай Гары, дзе ў 1942 годзе былі знішчаныя больш за пяцьдзесят тысяч чалавек. Гэтая трагічная мясціна нядаўна атрымала статус гісторыка-мемары-

яльнага месца пахавання.

Акрамя таго, абмяркоўваліся пытанні закупкі музычных інструментаў і аўтарна-спарту для ўстаноў культуры, вакцынацыі супрацоўнікаў сферы ад COVID-19, а таксама аптымізацыі дакументавароту. Асобна была звернутая ўвага на неабходнасць засваення вылучаных сродкаў да заканчэння календарнага года.

Газета –
рэгіёны –
чытач

■ — 5 лістапада адчыніў свае дзверы Стары гродзенскі замак, які знаходзіўся на рэстаўрацыі. Цяпер для жыхароў горада і турыстаў даступны 7 адноўленых залаў, дзе знаходзяцца шматлікія экспазіцыі. Нагадаем, што драўляны замак быў пабудаваны ў 11 стагоддзі, пасля перабудованы ў 14 стагоддзі князем Вітаўтам у каменны, а ў 16 стагоддзі стаў рэзідэнцыяй караля Стэфана Баторыя. Што было зроблена пры аднаўленні аб'екта і якія працы запланаваны надалей?

Алена Клімовіч, начальнік ўпраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама:

— Цяпер адчынены сем залаў першачарговай рэстаўрацыі. За два дні работы абноўленага аб'екта яго наведвала больш за тысячу чалавек. Людзі могуць убачыць музейныя экспазіцыі, прысвечаныя гісторыі замка, узнікненню гарадзенскага княства і гісторыі нашых зямель у складзе ВКЛ, асабе караля Стэфана Баторыя і грамадзянскага жыцця Гродна ў часы росквіту Рэчы Паспалітай. Аб гэтым распавядаюць шматлікія археалагічныя артэфакты, а таксама мультымедыяльныя вітрыны. Інфармацыя з дапамогай іх добра ўспрымаецца і далаўняе словы экскурсавода. Рэстаўрацыя выканана на высокім еўрапейскім узроўні. У 2022-2023 годзе плануецца адкрыць яшчэ чатыры залы з экспазіцыямі. А далей мы будзем рэстаўраваць знешні выгляд замка і старажытныя пабудовы на яго тэрыторыі.

■ — Працягваецца стварэнне музейнай экспазіцыі на месцы былога канцлагера ў Бярозе. У будынку былых казарм працуе часова выстава, але цяпер распрацоўваецца навуковая канцэпцыя па яе ўдасканаленні. Што адбываецца на аб'екце?

Таццяна Кавалёк, начальнік аддзела культуры Бярозаўскага раёнвыканкама:

— На месцы трох памяшканняў былога канцлагера дзейнічае выстава, на якой прадстаўлены інфармацыйныя стэнды, архіўныя дакументы, асабістыя справы зняволеных. Шэраг экспанатаў перанесены сюды з раённага краязнаўчага музея, таксама змешчаны перададзеныя прадметы з абласнага музея. Тут праводзяцца экскурсіі, у якіх зацікаўлены наведвальнікі. Цяпер ідзе распрацоўка эскізу таго, як будзе выглядаць экспазіцыя далей.

— І другое пытанне. У Бярозе вядуцца работы па аднаўленні мемарыялу памяці на Броннай Гары. На гэтым месцы, недалёка ад горада, былі расстрэляны 50 тысяч чалавек падчас Вялікай Айчыннай вайны. Што плануецца зрабіць на гэтай тэрыторыі?

— Створана працоўная група па пошуку ў архівах імёнаў усіх ахвяр на Броннай Гары і вызначэнню межаў іх пахавання. Таксама распрацоўваецца эскіз таго, як будзе выглядаць гэта месца далей. У хуткім выкананні азначаных работ зацікаўлены мясцовыя ўлады. Трэба аднавіць, што памяць аб трагедыі тут ушаноўваюць два помнікі — 1992 і 1997 гадоў. А наша задача — ажыццявіць добраўпарадкаванне тэрыторыі.

Падрыхтаваў
Павел САЛАЎЕЎ

“Лістапад”: фільмы вызначаны, квіткі ў продажы

У пятніцу, 12 лістапада, пачаўся продаж квіткаў на паказы конкурсных і пазаконкурсных фільмаў XXVII Мінскага міжнароднага кінафестывалю “Лістапад”, які пройдзе ў сталіцы і рэгіёнах з 20 па 26 лістапада. Урачыстае адкрыццё адбудзецца 20 лістапада ў мінскім кінатэатры “Масква”, там жа 26 лістапада на ўрачыстай цырымоніі будуць абвешчаны імёны пераможцаў і лаўрэатаў.

Надзея КУДРЭЙКА

Цягам фестывальных дзён глядачы змогуць убачыць каля ста фільмаў. Заяўлена, што паказы будуць адбывацца з захаваннем сацыяльнай дыстанцыі і ўсіх неабходных мер бяспекі. Билеты можна набыць як у касах кінатэатраў, так і на афіцыйным сайце УП “Кінавізлапракат”.

Для асноўнага конкурсу ігравога кіно гаюльнай пляцоўка — кінатэатр “Цэнтральны”: паказы пачнуцца ў аўторак, 23 лістапада. А апошнія, 25 лістапада, пройдуць у кінатэатры “Піянер”. У нядзелью 21 лістапада ў “Цэнтральным” ужо можна будзе глядзець стужкі з пазаконкурснай праграмы і з асноўнага конкурсу даку-

ментальнага кіно. Там жа адбудзецца і творчая сустрэча з гасцем фестывалю, расійскім акцёрам, кінарэжысёрам і драматскім дзеячам Мікалаем Бурляевым. Кінатэатр “Піянер” па традыцыі стане гаюльнай пляцоўкай для конкурсу фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзік” — паказы пачнуцца адразу 20 лістапада, а цырымонія закрыцця “Лістападзіка” з падвядзеннем вынікаў конкурсу пройдзе ў аўторак, 23 лістапада. Акрамя таго, у “Піянеры” можна будзе убачыць і стужкі з пазаконкурснай праграмы “Лістапада”, прысвечанай 50-годдзю беларускай анімацыі, сярод якіх такія адметныя работы, як “Легенда пра лэдзі Галдзіў”, “Беларускія прымаўкі”, “Дзед”, “Лыжка для салдата”, “Паланне пра гуслі”, “Цацка” і “Лагодны воўк”.

Акрамя ўрачыстых цырымоній адкрыцця і закрыцця, у кінатэатры “Масква” адбудзецца адзін начны паказ з пазаконкурснай праграмы — 24 лістапада аматары кіно змогуць убачыць уладальніка “Залатога мядзведзя” сёлета Гіа Берлінскага кінафестывалю — новы рэзанансны фільм рускага режысёра Радзі Жудэ: на нашай тэрыторыі стужка ідзе пад назвай “Шалёнае кіно для дарослых”.

Карціны з конкурсу маладзёжнага кіно трапяць на экраны сталічнага кінатэатра “Беларусь”, а ў Доме кіно пройдуць паказы асобных стужак як з пазаконкурснай праграмы, так і з асноўнага конкурсу ігравога кіно. Там жа на 23 лістапада запланаваны вялікі вечар, прысвечаны 85-годдзю з дня нараджэння знакамітага беларускага кінарэжысёра Віктара Турава. У рамках творчай вечарыны будзе паказаны адзін з самых славутых фільмаў творцы — “Цераз могілкі” 1964 года.

Пра беларускія фільмы — канкурсанты 27-га фестывалю “Лістапад” чытайце на стар. 6.

Юбілей з “Братамі...”

11 лістапада споўнілася 200 гадоў з дня народзінаў Фёдара Дастаеўскага. Акурат у гэты юбілейны дзень на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М.Горкага адбылася перадапрэм’ера містычнага дэтактва “Браты Карамазавы” паводле аднайменнага рамана гэтага рускага класіка, ушанаванага ва ўсім свеце.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Рэжысёрам выступіла прыма гэтага тэатра, народная артыстка Беларусі Вольга Клебановіч. Мастацкім кіраўніком пастаноўкі — заслужаны дзеяч мастацтваў нашай краіны Сяргей Кавальчык. Гэты творчы тандэм стварыў і саму інсцэніроўку, бо спрасаваш у п’есу буйны і надзвычай разгалінаваны праязны тэкст надзвычай складана:

кожны пастаноўшчык абірае неабходны яму ракурс.

Незвычайнае і надзвычай сучаснае раўненне сцэнічнай прасторы, прапанаванае Аляксандрай Карнажыцкай, выводзіць апавед на пазачасавы, папраўдзе касмічны ўзровень. А некаторыя дэталі сцэнаграфіі і касцюмы гэтай жа мастацкі больш шчыльна звязаны з акраўнатой эпохай.

Сям’ю Карамазавых увасобілі Аляксандр Палазкоў (бацька), Ягор Трашцякоў (Іван), Руслан Чарнецкі (Дзмітрый), Сяргей Жбанкоў (Аляксей), Сяргей Савяноў (пазашлюбны сын Павел Смердзякоў). Вераніка Пляшкewіч бліскуча ператварылася ў Грушаньку. Адрозніў дзюво ролях Чорта і Следчага паўстаў Дэвід Разумаў.

У спектаклі таксама занятыя заслужаны артыст Беларусі Валерый Шушкewіч (Старак Зосіма), Дзяніс Нямец (Паляк), Віталіна Бідзюк (Кірыяна Іванаўна), Вятчэрына Кавальчык (Хадлакова) і інш.

КУЛЬТУРА ШТОГТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэдакцыйнае павяшчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; адказны саркактар — Кенія ПАДОЛЦАВА; рэдактар аддзела: Яўген РАПІН; аглядалынік рэдакцыі: Эміцэр ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Павел САЛАЎЕЎ, Ілья СВІРІН, Юрый ЧАРНЕЦКІ, спецыяльны карэспандант: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, мастацкі рэдактар — Наталія ОВЭД.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чавёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.
Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чавёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары доніскаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштартны адрас і нумар паштарту, дату выдання, кім і каля выданы паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зарплатны адрас.
Аўтарскія рупалісі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нёсць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
© “Культура”, 2021. Наклад 2671. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паўлісанна ў друку 12.11.2021 у 18.00. Замова 2939.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

Заканчэне. Пачатак на ст. 1.
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Нагадаем, што акцыі, імпрэзы, канферэнцыі і іншыя мерапрыемствы ладзіліся з нагоды юбілейнай даты і на Іванаўшчыне, і па ўсёй Беларусі цягам усяго 2021 года. Напрыклад, яшчэ 27 ліпеня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшло выставачна-асветніцкае мерапрыемства да 200-годдзя з дня нараджэння Ф. М. Дастаеўскага, падрыхтаванае Міністэрствам культуры Расійскай Федэрацыі пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і галоўнай бібліятэкі краіны. Там-сама была адкрыта фотавыстава "Пецярбург Дастаеўскага", якая да таго экспанавалася ў розных гарадах Расіі.

Але, натуральна, найбольш маштабныя і знакавыя мерапрыемствы ладзіліся цягам гэтага і мінулага года менавіта на Брэстчыне, у Іванаўскім раёне. Так, у рамках падрыхтоўкі да юбілею пісьменніка, яшчэ два гады таму Іванаўскі райвыканкам, Брэсцкі аблвыканкам і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь падрыхтавалі канцэпцыю па стварэнні ў аграгарадку Дастоева інфармацыйна-культурнага цэнтру "Дастаеўскі — гісторыя і сучаснасць". Дзейнасць цэнтру скіравана на папулярызаванне і прэзентацыю літаратурнай спадчыны вялікага рускага пісьменніка і гісторыі роду Дастаеўскіх з ужываннем сучасных інфармацыйных тэхналогій. Канцэпцыйны прадугледжана стварэнне новага экскурсійнага маршруту "Дастоева і род Дастаеўскіх" з электроннай экскурсіі па шасці музеях Ф.М. Дастаеўскага, экспазіцыі, прысвечанай пісьменніку і гісторыі роду

Ля Памятнага знака ў а.г. Дастоева — Алена Беразоўская, дырэктар Цэнтральнай раённай бібліятэкі Алена Данількевіч і Аксана Кніжнікава.

Парадыгма генія

Дастаеўскі і Дастоева: знакавыя імпрэзы ў Іванаўскім раёне да юбілею слаўтага пісьменніка

Падчас канферэнцыі.

Макет родавага маёнтка Дастаеўскіх.

Дастаеўскіх, ды многае іншае. Дарэчы, яшчэ год таму, на дзень нараджэння пісьменніка, 11 лістапада 2020 года, у Дастаеўскай сярэдняй школе пры падтрымцы Іванаўскага райвыканкама і мясцовага адкрытага акцыянернага таварыства "Дастоева" быў адкрыты інфармацыйны прэс-цэнтр. У ім ёсць сучаснае абсталяванне, якое дазваляе праводзіць віртуальныя экскурсіі, музейныя ўрокі, літаратурныя майстар-класы, канферэнцыі, ды-

станцыйнае кансультаванне з іншымі музеямі і спецыялістамі. А ўвогуле спадчыну пісьменніка актыўна прапагандуюць і папулярызуюць у Іванаўскім раёне ўжо больш чым паўстагоддзя. Так, яшчэ ў далёкім 1971 годзе Дастаеўскай сярэдняй школе было прысвоена імя вялікага пісьменніка, а з 1982 года ва ўстанове адукацыі функцыянуе народны літаратурна-краязнаўчы музей. Установа вядзе актыўнае супрацоўніцтва з музеямі Дастаеўскага ў Санкт-

Пецярбургу, Старой Русе, Маскве. Былі наладжаны сувязі і з праўнучкам Дастаеўскага — Дзмітрыем Андрэевічам, які ў красавіку 2007 года здзейсніў візіт на ралізіму сваіх продкаў. Да слова, наведванне названага музея ўваходзіць у экскурсійны маршрут пешахода "Белая Русь", сярод турыстаў якога большасць складаюць госці з Расійскай Федэрацыі. А 18 ліпеня 2021 года ў Іванаўе ў рамках Дня горада адбылося ўрачыстае адкрыццё ландшафт-

на-культурнага парку спадчыны Іванаўскага раёна "Лабірынт часу", дзе пачэснае месца заняў макет родавага маёнтка Дастаеўскіх. Да 200-гадовага юбілею Ф.М. Дастаеўскага і 515-годдзя яго роду ў бібліятэках Іванаўскага раёна і ва ўстановах адукацыі ўжо са студзеня 2021 года праходзілі і праходзяць тэматычныя мерапрыемствы. Напрыклад, конкурсе мабільнага відэа "Чытаем Дастаеўскага", раённы конкурс малюнкаў па творах Ф.М. Дастаеўскага, цыкл тэматычных экскурсій "Дастоева і Дастаеўскі". Да таго ж у рамках творчага праекта "Тысяча мудрых старонак Дастаеўскага" ў кожнай бібліятэцы Іванаўшчыны аформлены інфармацыйныя тэматычныя выстаўкі-экспазіцыі, абвешчаны агляд-конкурс "Дастаеўскі і яго літаратурная спадчына", конкурс буктрэйлераў "Творы Дастаеўскага вачыма сучасніка" ды шмат што яшчэ. Адзначу, што ўлюбёным героям твораў Дастаеўскага быў прысвечаны Дня горада. Напрыканцы хачу сказаць і вось яшчэ пра што. Падобная павага да сваёй спадчыны тут не выпадковая. Журналісты "К", у тым ліку і я, не адзін раз бывалі ў Іванаўскім раёне і могуць дакладна засведчыць, што да сва-

ёй гісторыі жыхары ставяцца з вялікай пашанай. І гаворка не толькі пра спадчыну Фёдара Дастаеўскага. Яшчэ ў 2009 годзе, падчас нашых веласіпедных вандровак і газетных рэпартажаў з Палесся, у Іванаўскім раёне для журналістаў "К" зладзілі цэлую экскурсію па гістарычных мясцінах. Мы пабывалі тады ў Варацэвічах, дзе жыў і ствараў свае знакамітыя творы мастак, кампазітар, вучоны Напалеон Орда (цяпер там месціцца шыкоўны музей, у які я б параіў завітаць кожнаму беларусу, ахвочаму да гістарычных цікавостак), заехалі ў вёску Моталь, дзе нарадзіўся першы Прэзідэнт Ізраіля Хаім Вейцман (мясцовы музей — гэта сапраўдная турыстычная перліна, па яго экспазіцыях можна блукаць гадзінамі), у самім Іванаўе наведалі Музей народнай творчасці (яго фонды складаюць каля 26 тысяч экспанатаў!), а пазней, кіруючыся ў Пінск, пабачылі на тэрыторыі раёна геадэзічны знак Дугі Струвэ, рашэннем UNESCO ўключанай у Міжнародны спіс гісторыка-культурнай спадчыны. І пазней, калі мы прыязджалі сюды на Міжнародны кулінарна-этнаграфічны фес-

Фота Паўла МЕЛЬНИКА, ганаровага грамадзяніна Іванаўскага раёна. К

Напрыканцы кастрычніка адзначыў 100-годдзе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Не дзіўна, што найперш памяць аб мінуўшчыне, станаўленні і развіцці сваёй навучальнай установы захоўваюць студэнты і выкладчыкі гістарычнага факультэта БДУ. Якімі сродкамі тут сёння перадаюць досвед ранейшых пакаленняў і захоўваюць звесткі аб сваіх папярэдніках?

Антон РУДАК

Мемарыяльны праект “Памяць і слава” быў запачаткаваны летась увесну. На сходзе студэнцкага актыву гістарычнага факультэта БДУ з удзелам намесніка дэкана Аліны Верамейчык было вырашана зладзіць экскурсію па сталічных Вайсковых могілках, дзе было выяўлена найбольш пахаваньняў колішніх супрацоўнікаў універсітэта — каля двух дзясяткаў. Пры складанні тэксту экскурсіі вялікую дапамогу аказаў загадчык кафедры гісторыі Расіі Алег Яноўскі, які даўно і стала займаецца даследаваннем гісторыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і з’яўляецца навуковым рэдактарам пяцітомнага выдання “Інтэлектуальная эліта Беларусі”, прысьвечанага заснавальнікам айчынай навукі і сістэмы вышэйшай адукацыі.

Але тут умяшаліся ў справу абставіны новай рэальнасці часоў пандэміі, і было вырашана замест таго, каб праводзіць жывыя экскурсіі, стварыць іх відэаверсіі. Тады і паўстала пытанне добраўпарадкавання пахаваньняў — бо перш чым здымаць на камеру і захоўваць для нашчадкаў звесткі пра пэўныя надмагіллі, некаторы з іх трэба было прывесці ў прыстойны стан. Перш зладзілі прыборку на магіле Парфёна Савіцкага, які займаў пасаду рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта з 1938 па 1941 і з 1943 па 1946 год, памёр у 1954 годзе і пахаваны на Вайсковых могілках у Мінску.

**ШУКАЮЧЫ
ДАКУМЕНТЫ...**

Пасля студэнцкай атрады гістарычнага факультэта БДУ навялі парадка на месцах пахавання іншых выкладчыкаў універсітэта — дарчы, падчас гэтых работ ім пашчасціла сустрэцца і з дачкой таго самага Парфёна Савіцкага, якая была надзвычай здзіўленая, што нехта даглядае магілу яе бацькі. Па выніках усіх гэтых работ улетку 2020 года была створаная відэаэкскурсія па пахаваньнях выкладчыкаў БДУ на Вайсковых могілках. Для атрымання звестак аб біяграфіях выкладчыкаў і высвятлення дакладных месцаў іх пахавання ўдзельнікі праекта працуюць у архівах, шукаючы дакументы з ранейшых часоў. Па выніках гэтых расшукаў складзены спіс прафесарска-выкладчыцкага складу БДУ за 1921–1940 гады і створаная база дадзеных аб месцах апошняга прытулку гэтых людзей.

Але на тым вырашылі не спыняцца — з’явілася ідэя адшукаць

Іх універсітэты жыцця

Спадкаемцы славутых традыцый

Ускладанне кветак на магіле першага рэктара БДУ Уладзіміра Пічэты ў Маскве.

Супрацоўнікі і студэнты гістарычнага факультэта БДУ на магіле колішняга рэктара Парфёна Савіцкага на сталічных Вайсковых могілках.

Удзельнікі добраўпарадкавання пахаваньняў на Кальварыйскіх могілках у Мінску.

пахаванні ўсіх выкладчыкаў універсітэта на ўсіх могілках Мінска і заняцца іх добраўпарадкаваннем. Работы па добраўпарадкаванні магілі каардынаваў кіраўнік Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі на гістарычным факультэце БДУ Данііл Ярмольчык. Прыборкі зладзіліся як на Вайсковых, так і на Кальварыйскіх, Усходніх і Чыжоўскіх могілках. Акрамя таго, быў знойты відэафільм пра мемарыяльныя шыльды, размешчаныя на будынках, дзе жылі супрацоўнікі ўніверсітэта, — запісам і мантажом відэа займаюцца супрацоўнікі факультэта Сяргей Вайтовіч, Вадзім Макарскі і Дзяніс Селянкоў.

ПАМЯЦЬ БЕЗ МЕЖАЎ

Зросты, па магчымасці ўдзельнікі праекта імкунца даглядаць пахаванні не толькі прафесарска-выкладчыцкага складу, але і знакамітых выпускнікоў універсітэта, якія пахаваныя побач, — вядомыя літаратары, грамалскіх і дзяржаўных дзеячаў, біяграфіі якіх тым ці іншым чынам звязаныя з гісторыяй БДУ. Справядзачы аб пошукавай і даследчыцкай рабоце студэнтаў гістарычнага факультэта можна знайсці на адмысловай старонцы праекта ў сацыяльных сетках, якую вядзе студэнтка Аляксандра Мядзведзева.

Дзейнасць праекта не абмяжоўваецца толькі Мінскам і Беларуссю ўвогуле — асобныя пахаванні выкладчыкаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ўдалося выявіць і добраўпарадкаваць і ў Маскве. Займаліся гэтымі работамі магістранты БДУ, якія ў рамках супольнай праграмы навучаюцца ў Маскоўскім дзяржаўным універсітэце. Такім чынам была зладжана прыборка магілы першага рэктара БДУ прафесара Уладзіміра Пічэты, які пахаваны на Новадзявоцкіх могілках, прычым у добраўпарадкаванні бралі ўдзел і магістранты МДУ.

Рэалізуюцца на гістарычным факультэце БДУ і іншыя мемарыяльныя праекты, пакліканыя перадаць моладзі звесткі аб славутых папярэдніках. Веды аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны студэнты набываюць у рамках цыкла экскурсій “Памяць жыве ў пакаленнях”, якія прадугледжваюць наведванне месцаў памяці і мемарыялаў. У якасці экскурсаводаў выступаюць выкладчыкі ўніверсітэта, даследчыкі гісторыі часоў нашыскай акупацыі Беларусі Кузьма Козак і Дзмітрый Марозаў. У рамках праекта студэнты маюць магчымасць наведваць тэрыторыю мінскага гета, мемарыялы на месцы лагера смерці ў Малым Трасцяніцы, шталага 342 у Маладзечне, спаленых разам з жыхарамі вёска Хатынь і Дальва.

СЦЕНЫ ДАПАМАГАЮЦЬ

Аб дзейнасці гістфакультэту па захаванні звестак аб мінуўшчыне адзін з каардынатараў праекта “Памяць і слава” Юрый Тамковіч распавядае нам проста ў факт будынка факультэта. Далей заходзіць асаблівага сэнсу няма — будынак, добра знаёмы і мне самому з часоў атрымання вышэйшай адукацыі, сёння часова развітваецца са студэнтамі і выкладчыкамі. Гістарычны факультэт БДУ на бліжэйшы час пераязджае ў іншы корпус, на вуліцу Мендзялева — дарчы, месца таксама гістарычнае, тут некалі знаходзілася сядзіба ў Малой Сляпяны, якая належала славетаму роду Ваньковічаў.

А ў будынку на вуліцы Чырвонаармейскай, 6 цягам наступнага года мусяць быць праведзеныя рэмонтныя работы. Будынак, унесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў, мае непасрэднае дачыненне да гісторыі ўсяго ўніверсітэта — гэты гмах, дзе да рэвалюцыі размяшчалася прыватная гімназія Зубакіна і Фальковіча, у першыя гады існавання БДУ лічыўся ягоным корпусам № 1. Падчас вайны будынак быў істотна пашкоджаны бомбамі і амаль дашчэнтну зруйнаваны, але апошняе даследаванні паказваюць, што частка старых сцен захавалася — гэта бакавое крыло будынка, у якім размешчана, між іншага, актовая зала. Вядома, пры рамонце да інтэр’ераў будынка плануецца падысці з вялікай увагай — корпус

факультэта мусіць пераўтварыцца ў своеасаблівы музей, што дапаможа яго навучэнцам яшчэ больш прасякнучца павагай да мінуўшчыны і ўсвядоміць сваю місію.

**ДАТЫЧНАСЦЬ
ДА ДЫНАСТЫІ**

Таксама прыгледваюць гісторыю БДУ ў гэтыя дні ў Літаратурным музеі Пётруся Броўкі, дзе праходзіць выстава “Першы ўніверсітэт”. Біяграфіі сямі Броўкаў цесна звязаныя з гэтай навучальнай установай. Сам пэрт паступіў ва ўніверсітэт у 1928 годзе, як толькі прыехаў у Мінск з Полаччыны, дзе працаваў у мясцовай газеце і органах камсамола. У 1931 годзе пэрт скончыў літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта БДУ, аб чым сведчыць арыгінал дыплама, змешчаны ў пастаяннай экспазіцыі музея. Падчас вучобы ва ўніверсітэце Пятруся Броўка пасябраваў з многімі маладымі зоркамі тагачаснай беларускай літаратуры.

Будучая жонка паэта, Алена Рыдзюска, вучылася ўжо не ў БДУ, а ў Беларускам дзяржаўным вышэйшым педагагічным інстытуце, які ў 1931 годзе быў вылучаны са структуры ўніверсітэта. А іх сын Юрый у 1950-я гады скончыў юрыдычны факультэт БДУ, а пасля таксама выкладаў на кафедры міжнароднага права. Таксама захоўваюць у музеі паэта і памяць аб яго суседзе — акадэміку Мікалаю Нікольскім, выдатным усходазнаўцы і гісторыку рэлігіі, які таксама выкладаў у БДУ і быў дэканам педагагічнага факультэта акурат у той час, калі там вучыўся Пятрусь Броўка. Сам Я Нікольскага паэзнай жыў у адным доме з Броўкамі, паверхам ніжэй, сваякі перадавалі ў музей для выставы на часовае захоўванне восем скрыняў з яго асабістымі дакументамі і нават мэбляй. На долю Мікалая Нікольскага выпала нямаля выпрабаваньняў — падчас нашыскай акупацыі ён вымушаны быў застацца ў Мінску, але не пагадзіўся на супрацоўніцтва з захопнікамі і ў 1943 годзе быў перапраўлены ў партызанскі атрад, куды вывез манаграфію аб рэлігіі старажытных фінскіх ідуцаў, якая ў выніку была апублікаваная ў 1948 годзе.

Гісторыя развіцця і станаўлення Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта поўная такіх трагічных і захапляльных гісторыяў. Цешыцца, што і сёння моладзь, якая прыходзіць атрымліваць веды ў галоўную вышэйшую навучальную ўстанову краіны, імкнецца больш ведаць пра сваё краіне. Гэтыя хлопцы і дзяўчаты, выхаваныя ў павязе да колішняй эліты беларускай навукі, магчыма, і самі некалі зробіцца выдатнымі даследчыкамі, якімі будзе ганарыцца наша краіна.

Фота са старонкі праекта “Памяць і слава”

Будуць запатрабаваныя абітурыентамі!

Год назад у Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў змяніўся рэктар — на гэту пасаду была прызначаная Наталля КАРЧЭЎСКАЯ, якая да таго часу з'яўлялася першым намеснікам міністра культуры Беларусі. Зразумела, адзін год — не такі і вялікі тэрмін працы, але разам з тым ужо сёння можна падвесці некаторыя вынікі дзейнасці і вызначыцца з планами на перспектыву. Што цікавага чакае студэнтаў у гэтым і будучым навучальным годзе? Як ва ўніверсітэце ўзаемадзейнічаюць з Міністэрствам культуры краіны? Ці плануецца тут ладзіць маштабныя пастаноўкі або праводзіць знакавыя форумы? Усе гэтыя і многія іншыя пытанні “К” задала на сустрэчы з рэктарам БДУКМ.

Інтэрв'ю з рэктарам БДУКМ Наталля Карчэўскай: дасягненні alma mater, перспектывныя планы і арыгінальны мюзікл

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

“ Як вядома, у Беларусі цяпер дзейнічае шмат моцных аматарскіх цыркавых студый, таму нам хацелася б, каб падрыхтоўка спецыялістаў для гэтых студый адбывалася менавіта на радзіме, а не за яе межамі.

— Наталля Уладзіміраўна, мы з вамі ўжо не першы раз сустрэкаемся, “К” рабіла з вамі інтэрв'ю і калі вы былі першым намеснікам міністра культуры, і паўгода таму, з нагоды пачатку Уступнай кампаніі ў БДУКМ. Як вы адзначаеце вынікі сёлетняй уступнай кампаніі? І больш маштабнае пытанне: у чым заключаецца стратэгія развіцця ўніверсітэта для вас як чалавека, які вось ужо роўна год знаходзіцца на пасадзе кіраўніка ВНУ сферы культуры?

— Так, прайшоў год, і я магу дакладна сказаць, што за гэты час нам удалося многага дасягнуць, актывізаваць сваю дзейнасць у розных сферах, асабліва ў той, якая звязана з творчым жыццём студэнтаў, пра што яшчэ абавязкова скажу падчас інтэрв'ю. Што да сёлетняй уступнай кампаніі, то ўніверсітэт поўнаасцю закрыў усе запланаваныя лічы прыёму. Да таго ж мы аднавілі набор студэнтаў на спецыяльнасць “Мастацтва эстрады, кірункам (камп'ютарная музыка)”.
— А што з планами на наступную ўступную кампанію? Ці будуць тут нейкія новаўвядзенні?

— У наступным, 2022 годзе плануем пачаць падрыхтоўку па новых кірунках спецыяльнасцей, прычым па тых, па якіх набор у нашай краіне яшчэ ніколі не ажыццяўляўся, — “Бібліятэчна-інфармацыйная дзейнасць (лічбавізацыя, аналітыка)” і “Рэжысеру святыя (шыкарвыя прадстаўленні)”. Гэтыя спецыяльнасці, на маю думку, будуць вельмі запатрабаваныя. Напрыклад, сённяшнія бібліятэчныя супрацоўнікі ўжо поўнаасцю разумеюць усе выгоды лічбавізацыі і аналітыкі ў сваёй дзейнасці. Што да другой названай мною спецыяльнасці, дык, як вядома, у Беларусі цяпер дзейнічае шмат моцных аматарскіх цыркавых студый, таму нам хацелася б, каб падрыхтоўка спецыялістаў для гэтых студый ад-

бывалася менавіта на радзіме, а не за яе межамі.

— Вярнуся да майго другога, больш маштабнага пытання. Якія яшчэ ёсць стратэгічныя планы ў развіцці ўніверсітэта, напрыклад, на сярэдняй і аддаленай перспектывы?

— Па-першае, мы сёння працуем на перспектыву, каб актывізаваць сувязі з нашымі партнёрамі ў сферы адукацыі — кітайскімі ўніверсітэтамі. Робім гэта дзеля таго, каб у выніку прыйшлі да галоўнай мэты — выдаць нашым студэнтам пасля заканчэння вучобы адразу двух дыпламаў, беларускага і кітайскага. Напрыклад, студэнт мог бы пачынаць навучанне ва ўніверсітэце Кітая, а пазней, недзе праз два гады, прыежджаць да нас і заканчваць сваю вучобу ў Мінску. Спадзяюся, з цягам часу менавіта так усё і будзе. Падобную працу, дарэчы, вядзём і з адным расійскім ВНУ. Па-другое, калі казаць пра больш аддаленую перспектыву нашай дзейнасці, дык мы вельмі зацікаўлены ў дыверсіфікацыі свайго экспарту адукацыйных паслуг. Зразумела, сёння ў нас ужо навучаецца шмат замежных студэнтаў з Кітайскай Народнай Рэспублікі, але мы хацелі б, каб у БДУКМ атрымлівалі адукацыю хлопцы і дзяўчаты з іншых краін. Мы ўсім шчыра рады і адкрытыя да супрацоўніцтва.

— Магчыма, ёсць і іншыя планы, якія датычаць умацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы БДУКМ або стварэння цікавых праектаў у творчай сферы?

— Адно з пытанняў, якое мяне цяпер хвалюе як рэктара і патрабуе вырашэння ў перспектыве, — паліпшэнне ўмоў пражывання ў інтэрнаце для студэнтаў БДУКМ.

Справа ў тым, што наш інтэрнат даўно не рамантаваўся, таму гэтую праблему трэба вырашаць, тым больш, як я ўжо згадала, у нас навучаюцца замежныя, у першую чаргу кітайскія студэнты, для якіх варты ствараць самыя лепшыя ўмовы для пражывання. Яшчэ адно пытанне, якое мне асабліва вельмі хацелася б вырашыць самым бліжэйшым часам, — гэта арганізацыя рэспубліканскага конкурсу ў сферы харэаграфічнага мастацтва. Апошні падобны конкурс ладзіўся Міністэрствам культуры Беларусі ў далёкім 2003 годзе. Таму нам бы вельмі хацелася, каб практыка правядзення рэспубліканскіх конкурсаў у сферы харэаграфічнага мастацтва ўзнавілася. Цяпер мы рыхтуем праект палажэння па правядзенні названага конкурсу, каб прадставіць яго на разгляд у Міністэрства культуры краіны. Спадзяюся, у нас усё атрымаецца.

— Вы закралі тэму супрацоўніцтва з Міністэрствам культуры Беларусі. А наколькі ваша мінулая праца на пасадзе першага намесніка міністра культуры дапамагае вам у працы сённяшняй і ў тым ліку ў супрацоўніцтве з Міністэрствам культуры? Ці з'явіліся нейкія новыя сувязі, ці ладзіцца, магчыма, сумесныя паяжджэнні, канферэнцыі, мерапрыемствы?

— Мінулая праца, зразумела, вельмі дапамагае, бо, як спецыяліст, як чалавек, які працаваў у Міністэрстве культуры Беларусі, ты цяпер больш шырока бачыш перспектыву ўжо разумееш механізмы прыняцця рацённаў і дзяржаўных органаў. Што да другой часткі пытання, дык Міністэрства культуры краіны — наш заснава-

льнік, таму на базе БДУКМ часта праходзяць многія ведамасныя мерапрыемствы, напрыклад семінары, дзе ў тым ліку вывучаецца і наш паспяхова вопыт у той ці іншай сферах дзейнасці. Акрамя таго, на базе новага спартыўна-культурнага Цэнтра БДУКМ мы пачалі ладзіць некаторыя рэспубліканскія мерапрыемствы. Скажам, у жніўні менавіта там адбыўся форум педагагічных работнікаў у сферы культуры.

— Наколькі я ведаю, па спецыяльнасці вы — харэограф, удзельнічалі ў стварэнні харэаграфічных пастаноўак для шэрагу кітайскіх тэатраў краіны. Ці плануеце задзейнічаць свой вопыт пры пастаноўках у БДУКМ? Магчыма, нешта ўжо запланавана ў гэтым кірунку бліжэйшым часам?

— На мой погляд, кожны ўніверсітэт павінен мець свой твар, сваё аблічча, адрознівацца ад іншых ВНУ. Такім чынам, у сувязі з тым, што мы маем багаты вопыт пастаўкі маштабных імпрэз, у нас ёсць актыўныя творчыя студэнты, а цяпер з'явілася база для рэпетыцый, сёлета мы вырашылі зладзіць маштабную сцэнічную пастаноўку. Гэта будзе мюзікл пад умоўнай пакуль што называў “Магія”. Я ўдзельнічаю ў яго пастаноўцы ў якасці мастацкага кіраўніка, і мне гэта вельмі цікава як прафесіяналу, папрацаваць такім менеджарам, каардынатарам. Бо, зразумела, хочацца, каб у выніку усё атрымалася самым найлепшым чынам.

— Гэты мюзікл ужо ставілі ў Беларусі, у нейкай іншай краіне? Ці гэта цалкам арыгінальная пастаноўка?

— Мюзікл ствараецца па арыгінальным сцэнарыі, да яго напісана арыгінальная музыка. Адзначу таксама, што кастынг для ўдзелу ў мюзікле праходзілі многія студэнты ўніверсітэта, прычым з розных кафедр і факультэтаў. Напрыклад, у пастаноўцы задзейнічаны нават тыя студэнты, якія атрымліваюць адукацыю ў бібліятэчнай сферы. Дадам, што творчы калектыў “Магіі” на сёння складаецца больш чым з 80 чалавек, у асноўным гэта студэнты малодшых курсаў. Так што паста-

ноўка абячае быць даволі маштабнай і, спадзяюся, спадабаецца глядачам. І што самае цікавае: на сцэне можна будзе ўбачыць не толькі беларускіх, але і кітайскіх студэнтаў.

— “К” абавязкова завітае на такую цікавую пастаноўку! Наколькі я ведаю, былі планы прэзентаваць названы мюзікл ужо сёлета, у канцы гэтага года?

— Так, мы планавалі паставіць мюзікл ужо сёлета, але ўсё ж вырашылі перанесці прэм'еру на люты. Цалкам можа быць, што гэты мюзікл паспярыць больш шчыльнаму супрацоўніцтву паміж БДУКМ і кітайскімі ўніверсітэтамі-партнёрамі, прарэкламуе такім чынам нашы творчыя дасягненні і здабыткі ды спрацуе на наш імідж і імідж нашай краіны ў Кітаі, зацікавіць замежных студэнтаў прыязджаць да нас на вучобу. Прынамсі, хацелася б на гэта спадзявацца.

— І апошняе, што мяне — і, думаю, чытачоў “К” — вельмі цікавіць. Як мы ўжо адзначалі, вы працавалі першым намеснікам міністра культуры, цяпер займаеце пасаду рэктара БДУКМ. Але, акрамя таго, вы з'яўляецеся дэпутатам Мінскага гарадскога савета дэпутатаў ды сябрам Беларускага саюза жанчын. Наколькі гэта складана — сумяшчаць працу, грамадскія абавязкі і не забываць пры гэтым пра сваю сям'ю, дзяцей? Адкуль вы бераце энергію спраўляцца з усімі сваімі сацыяльнымі ролямі “на выдатна”?

— Ведаецца, спраўляцца са сваімі, як вы кажаце, сацыяльнымі ролямі мне вельмі цікава. Да таго ж і ўся мая сям'я, і я ўжо прывыклі да такога жыцця — у руху. Магу сказаць, што ў мяне заўсёды, яшчэ з дзяцінства, была цяга да дзейнасці, да нечага новага, цікавага. Зразумела, я чалавек, таму не ўсё ў мяне атрымліваецца “на выдатна”, але я імкнуся да большага. Да таго ж я поўнаасцю пераканана, што чалавек, які шмат чым заняты, усюды паспявае. А калі ж толькі ляжаць на канапе, дык і з адной справай не справішся, ці не так?

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 2)

“Лістапад”: беларускія фільмы ў конкурсе

XXVII Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад” мае чатыры конкурсныя намінацыі, у якіх удзельнічаюць фільмы вытворчасці 2020—2021 гадоў. За прызы будучы спаборнічаць і чатыры работы беларускіх твораўцаў. Усе чатыры стужкі варта асобнай увагі — яны годна прадстаўляюць нашу краіну.

Надзея КУДРЭЙКА

Як звычайна, самая вялікая ўвага публікі і прэсы будзе прыкутая да Асноўнага конкурсу ігравага кіно, дзе лаўрэаты і пераможцы выбіраюцца сярод мастацкіх поўнаметражных фільмаў. Беларуская кінамаграфія тут, на жаль, не прадстаўлена. Таму, гаворачы пра беларускія фільмы-канкурсанты, можна адразу пераходзіць да Асноўнага конкурсу дакументальнага кіно.

“СТРАЛА” (2021), РЭЖЫСЁР ГАЛІНА АДАМОВІЧ

Рэжысёр Галіна Адамовіч — адзін з самых паважаных і найбольш ушанаваных на міжнародных кінафестывалях беларускіх твораўцаў. На студыі дакументальнага кіно “Летапіс” кінастудыі “Беларусьфільм” яна зняла ўжо каля трох дзясяткаў стужак.

“Музыка ваенная” (2013) — пра знакамітага мінскага барда, які пераехаў жыць за акіян, але душою застаўся ў Беларусі...

Самы новы фільм “Страла”, што ўдзельнічае ў конкурсе 27-га кінафестывалу “Лістапад”, — таксама ў першую чаргу пра людзей. Гэтае 52-хвіліннае знаёмства з гераніямі з вёскі Стаўбун Веткаўскага раёна Гомельскай вобласці нікога не пакіне абыякавым. Назву фільму даў старажытны абрад “Пахаванне стралы”, якім вёска Стаўбун і адметная — ён мала дзе захаваны. І ўсё ж кіно не пра абрад і яго ўнікальнасць, а пра ўнікальнасць гэтых беларускіх жанчын, якія, паводле слоў рэжысёра, як тыя карыятыды — трымаюць свет. Жанчыны паважнага веку, жанчыны з няпростымі лёсамі, жанчыны, якія штогод на саракавы дзень

Конкурс фільмаў для дзіцячай і юнацкай аўдыторыі “Лістападзік” сёлета адметны значнай прысутнасцю анімацыйных стужак. Як кажа праграмны дырэктар “Лістападзіка” кіназнаўца Антаніна Карпілава, такая цяпер сусветная тэндэнцыя — кінасвет усё больш пачынае цаніць кіно для сямейнага прагляду, і анімацыя, у тым ліку поўнаметражныя анімацыйныя фільмы, набывае ўсё большую папулярнасць. У праграме сёлета “Лістападзіка” ажно тры беларускія анімацыйныя стужкі. Першая — “Зоркі сёмага неба” рэжысёра Алены Туравай — паза конкурсам: яна адкрые фестываль-конкурс дзіцячага кіно 20 лістапада ў кінатэатры “Піянер”. Нагадаю, гэта першы беларускі поўнаметражны анімацыйны мюзікл, прэм’ера якога адбылася 1 чэрвеня гэтага года і які ўжо пабываў у кінапракце. А дзве конкурсныя работы, пра якія далей пойдзе гаворка, сваёй прэм’еры якраз у рамках кінафестывалу “Лістапад” яшчэ чакаюць. Абедзве — работы заслужаных, знакамітых і нават славуных беларускіх рэжысёраў. У год, калі беларуская анімацыя адзначае паўвекавы юбілей, нагода згадаць пра такіх аўтараў вельмі дарэчная.

“Я ТАЙНУ Ў ГЛЫБІНІ ДУШЫ ХАВАЮ...” (2021), РЭЖЫСЁР АЛЕНА ПЯТКЕВІЧ

Марк Шагал, Францыск Скарына, Іаган Себасцьян Бах, Людвіг ван Бетховен — пазытчыны і ярскія анімацыйныя стужкі пра гэтых выдатных твораўцаў у апошнія гады праславілі імя рэжысёра Алены Пяткевіч да-

лёка за межамі Беларусі. Сярод узнагарод маецца і галоўная раісыйская кінамаграфічная прэмія “Залаты арол”.

Герой самай новай работы рэжысёра “Я тайну ў глыбіні душы хаваю...” — Максім Багдановіч. Пра што, відавочна, можна здагадацца і па пазытчынай радку, вынесеным у назву. Рэжысёр і ў жыцці, і на экране прызнаецца ў шчырай любові да Максіма Багдановіча і яго паэзіі. 14-хвілінная стужка дзіўным чынам здолела раскажаць усю біяграфію паэта, але таксама мовай паэзіі — па-

этычнай мовай мастацтва анімацыі. Нягледзячы на ўмоўнасць і асаблівую мастацкую форму, стваральнікі фільма імкнуліся да дакладнасці вобразу герояў — самога паэта, яго бацькоў, знаёмых, каханых, а яшчэ мясцін, дзе жыў і дзе бываў Максім Багдановіч. У фільме гучыць многа вершаў, у ім многа любові, а паводле слоў рэжысёра Алены Пяткевіч — найперш любові да Радзімы. Сюжэтная дзеянне фільма пачынаецца з ад’езду Максіма Багдановіча з Мінска ў Ялту, што стала для яго апошняй вандруйкай. І па шляху паэт быццам пражывае сваё жыццё ад самага пачатку, згадвае самыя ярскія яго моманты.

“ПРЭЛЮДЫЯ І ФУГА” (2021), РЭЖЫСЁР ІГАР ВОЎЧАК

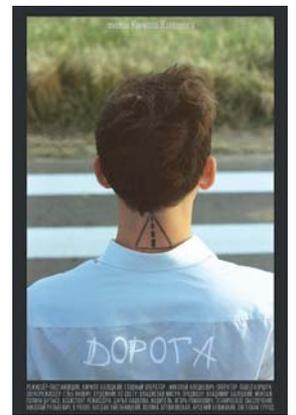
Рэжысёр Ігар Воўчак — адзін з найвядомейшых рэжысёраў у беларускім анімацыйным кіно: на кінастудыі “Беларусьфільм” ён працуе 53 гады! У Ігара Віктаравіча безліч работ і мноства прызоў на фестывалях. У кіно ён адзначаўся і як кампазітар, напісаўшы музыку да вялікай колькасці анімацыйных і дакументальных стужак, — бо калісьці скончыў і кансерваторыю. Нямаюць яго фільмаў мелі музычныя назвы — “Капрычыя”, “Канчорта грос”, “Скерца”, “Ронда-капрычыёза”... Падобная традыцыя прадоўжылася і ў новай работе.

У фільме “Прэлюдыя і fuga” Ігар Воўчак выступіў і як рэжысёр, і як аўтар сцэнарыя, і як піяніст — сам выканаў Прэлюдыя і fuga да мажора Іагана Себасцьяна Баха. Стужка — свочасаблівае аўтарскае эсэ, напоўненае ўспамінамі: пра дзяцінства ў Ташкенце, дзе будучы

Конкурс маладзёжнага кіно “Кіно маладых” робіць стаўку на эксперымент, на наватарства, на творчыя пошукі. У праграме нямаюць кароткаметражных і нават студэнцкіх фільмаў. Беларусь у конкурсе прадстаўляе работа таксама студэнта Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

“ДАРОГА” (2020), РЭЖЫСЁР КІРЫЛ ХАЛЕЦКІ

Кароткаметражны 8-хвілінны фільм “Дарога” сёлета стаў абсалютным пераможцам на мінскім фестывалі студэнцкага кароткаметражнага кіно Synopsis, атрымаў спецыяльны прыз на

40 Міжнародным кінафестывалі Усерасійскага дзяржаўнага інстытута кінамаграфіі: наогул атрымаў каля 15 узнагарод на міжнародных кінаконкурсах.

Гэта стыльная чорна-белая гісторыя без адзінага слова: пра пустынную дарогу ў чыстым полі, пешаходны пераход са святлафорам і герояў, што робяць вы-

Людзі з іх адметнымі, няпростымі, падчас трагічнымі, падчас дзіўнымі і шчаслівым лёсамі — у цэнтры ўвагі фільмаў Галіны Адамовіч. Можна згадаць хаця б работы не такіх даўніх гадоў — “Вядо” (2019) — пра сям’ю, што пераехала ў беларускую глыбіню і там адбудавала жыццё, “Харошых дзясцінак не б’юць” (2019) — пра жанчын, пацярпелых ад хатняга насілля, “Інакія” (2010) — пра кампазітара і маці траіх дзяцей, што стала манахіянай, “Божа мой” (2004) — пра жанчыну-скульптара, якая робіць статуі Хрыста з цэменту,

пасля Вялікадня ідуць у поле “хаваць стралу”, каб адвесці ад роднай зямлі ўсе беды, жанчыны са сваімі сямейнымі гісторыямі і гісторыямі кахання... І жанчыны, якія, апроч усяго, выдатна спяваюць: дакументальны фільм “Страла” напоўнены песнямі і чыстымі галасамі. І напоўнены драмай, спачуваннем, трагізмам, захваленнем, гумарам — жыццём. Многія пазнаюць у гэтых стаўбунскіх бабурках і сваіх вясковых бабур і прабабур, якія, жывучы ў нялёгкім часе, усё трывалі, а яшчэ спявалі і хакалі.

рэжысёр рос да сямі гадоў, пра Мінск, куды сям’я пераехала і для якога бацька Ігара Воўчака, заслужаны архітэктар БССР, спраектаваў нямаюць знакамітых будынкаў, пра людзей, што жылі ў Савецкім Саюзе. “У любячыя часы ў дзяцей бываюць моманты шчасця і радасці, і фільм менавіта пра гэта. Каб людзі прызадумаліся, што, можа, у нашым мінулым не ўсё толькі дрэннае, што нешта варта было б і пакінуць, каб з вядою не выплюхнуць і дзіцёнка”, — гаворыць Ігар Воўчак.

бар — ісці, чакаць, стукнуць па святлафоры ці нешта іншае. Сюжэт хоць і лаканічны, але дазваляючы адшукаць у ім многа сэнсаў. Магчыма, і “Дарогу” можна назваць філасофскай прытчай — а так Кірыл Халецкі апісвае сваю будучую работу, на якую зараз збірае сродкі шляхам краўдфандынгу — 15-хвілінны фільм “Аднойчы была Зямля”: з ім ён у наступным годзе “збіраецца пакарыць адзін ВЕЛЬМІ буйны сусветны фестываль”. Зараз у маладога рэжысёра ёсць шанс пакарыць “Лістапад”.

У нашым Вялікім тэатры з'явіўся “Канёк-Гарбунок”, пастаўлены народнымі артыстамі Беларусі, галоўным балетмайстрам тэатра Юрыем Траянам. Гэта ўжо трэцяе харэаграфічнае ўвасабленне на айнай сцэне знакамітай вершаванай казкі Пятра Ярэмова. І адначасова першае — на музыку Радзівона Шчадрына.

Надзея БУНЦЭВІЧ /
Фота Тацяны
МАТУСЕВІЧ
і з архіва тэатра

Партытура Р. Шчадрына, насычаная медзю з сурдзінамі і без і гудоўна выкананая аркестрам на чале з Мікалаем Калядкам, — папраўдзе царскі падарунак. Яшчэ адзін прыемны сюрпрыз — выстава ў фе, падрыхтаваная да прэм'еры. Тут змешчаны афішы двух першых беларускіх “...Гарбуноў” на музыку Цэзара Пуні, тагачасныя фота, эскізы сцэнічнага строяў Кацярыны Булгакавай да цяперашняга балета. Экспанты моўчы распавядаюць больш, чым мог бы расказаць які-небудзь мастацтвазнаўца.

Версія харэографа Льва Крамарэўскага і выдмога Расійскага мастака Міхаіла Бобышава, што меў багаты еўрапейскі вопыт і шырокае прызнанне, — відавочна сатырычная. Як-нік 1936 год. Чаго варта вялікія штучныя насы, прылеплены літаральна кожнаму мужчынаму персанажу! Замест чалавечых твараў атрымліваюцца смешныя характэрныя маскі.

Пастаноўка 1949 года, дзе балетмайстрам выступіў Канстанцін Мулер, а мастаком — Сяргей Нікалаеў (менавіта ён, дарэчы, афармляў большасць беларускіх нацыянальных опер і балетаў даваеннага і пасляваеннага часу), — зусім іншая, сцільная да рэалізму, як яго на той час разумелі. Канёк-Гарбунок — у нягэрабным плюшавым камбінезоне з грувастай маскай-галавой, падобны да роставай лялькі. На

Траянскі “Канёк-Гарбунок” без падвойнага дна

Сцэна са спектакля “Канёк-Гарбунок”.

Сямён Дрэчын і Станіслаў Грахоўскі.

яго “конскай” спіне — Іван, якога танцаваў сам харэограф (маўліў, асцядаў жарэбчыка): у лапцях замест звычайнага балетнага абутку, у парыку з валасамі-паклямі, што робіць героя падобным да вясялага дамавінка. А вось рыбка з падводнага царства — на пуантах, у празрыстых адтапыраных зладу “фраках”, якія нагадваюць тоўсценскія рыбіны хвасты.

Ну а сучасныя каларыстычныя эскізы дазваляюць прасачыць сам творчы працэс па стварэнні касцюмаў. На лістах пакінутыя напісаньня алоўкам заўвагі, ёсьць магчымасць параўнаць першасную задумку з канчатковым вынікам, які мы бачым на сцэне.

Не проста цікавая, а яшчэ і інфармацыйна насычаная выстава кампенсуюе выкаваўча-асветніцкі складнік, якога бракуе самому спектаклю. У новай пастаноўцы акцэнтуюцца відовішча, імклівыя змены рэальнага і некалькіх казачных сусветаў. Сцэнаграфію Любові Сідэльнікавай са спасылкамі на рускі акадэмічны жываліс, традыцыі беларускага авангарду, уласцівы абодвум народам разьбіраства па дрэве, мастацкую кафлю цягам усяго спектакля можна разглядаць асобна. Не менш

фантазі ў касцюмах, прыдуманых К. Булгакавай, дзе самымі яркімі атрымаліся абліччы казачных істот.

Акрамя сумесі элементарна класічнага і народнага танцаў з маленечкімі дадаткамі неакласікі, вялікае месца аддадзена пантамімай, побытавым рухам. На жаль, такая “глухачальная” пластыка і ўласна харэаграфія не ўтвараюць непадзельнага сінтэзу, як гэта бывае ў сучасных балетах, а знаходзяцца на розных полюсах, як у харэадрэме: пантаміма рухае дзеянне, танец жа робіць у ім прыпынак, накітагал: “Спыніся, імгненне”. Асабліва прайграе ад гэтага сцэна кіршапу. На паліцах — адметны “хэд мэйт”, а за прылаўкамі і каля іх — нікога. Бо ўсе тануюць, стройнымі шэрагамі разгарнуўшыся ў глядзельную залу, як на звычайнай канцэрце. А тут можна было столькі напрыдумваць! Гандляры маглі б рэкламаваць свае раптоўна “ажылыя” вырабы, пакупнікі — дзіўніцца, няк рагаваць на пранавою. Каб кіршапу папраўдзе віраваў, а не выглядаў гэтымі музеем без наведвальнікаў.

Пантаміма забяспечвае такую зразумеласць зместу, што ні саму казку, ні балетнае

лібрэта, надзвычай падрабязна выкладзенае ў праграмцы, можна папярэдне не чытаць. А вось на пытанне, пра што гэты спектакль, адказаць цяжкавата. Пра тое, што старым не след жаніцца? Што жывое жараба лепей за шацяннае, на якім цар катаецца? Што добра мець вернага сябра, які ўсё зробіць за цябе?

Трэба прызнаць, Юрый Траян імкнецца пазбегнуць некаторых клішэ. У прыватнасці, аспрэчвае азначэнне “младшій вове был дурак”. Паводле спектакля, менавіта Іван (вытанчана інтэлектуальны Канстанцін Геронік) прыдумляе, што рабіць, як снапы абараніць прапанову сперагчы поле ад зладзеяў. Яго больш “інтэлігентны” выгляд, у параўнанні са сваякімі, падкрэслены пластыкай. Калі бацька (артыстычнае выразаў Канстанцін Кузняцоў) ахарактарызаваны пераважна пантамімай, а браты (Ігар Мацкевіч, Андрэй Саркісаў і, у залежнасці ад складу, іншыя) — народнай лексікай, дык Іван пры першым з’яўленні пачынае круціць футэж. Класічны па ён зачоўвае і надалей. А змяняцца, пабываўшы ў катле з малаком: становіцца больш заліхвацкім, ганарлівым, нават

крыху фанабэрыстым — празраней не ўласціва яму народныя прыёмы.

Для Канька-Гарбунака знойдзены не толькі капітцы (сціснутыя кулачкі), але і прыгожыя класічныя скокі, і рухі конніцы Будзённага. У Мікіты Шубы казачны герой атрымліваецца завядным, але больш грузнаватым ці то вослікам, ці то ўкормленым хатнім катком. У Тара Курачы — вельмі грацыёзным, гарзлівым дзікім конікам. Цар-дзяўчына ў народнай артысткі Беларусі Ірыны Яромкінай — упэўненая, какетлівая, гулівая. Зусім іншая — у Вікторыі Трэнкінай, якая больш спецыялізавалася на характарных партыях, а нядаўна ледзь не ўпершыню атрымала лірычную (Сольвейг у “Пер Гюне”). Яе гераіня на нашых вачах ператвараецца з Жар-Птушкі-шчабятшкі ў па-дзювочы мяккую, зусім не “каранаваную” асобу. Папраўдзе царская Марская Царэўна — у Волгі Гайко. У поўнай адпаведнасці, чараўніча Чароўная Кабыліца — у Элізабэт Ігнатчык.

На кожную партыю прызначаны па пяць-шэсць выканаўцаў, якія будуць чаргавацца. Балет дае магчымасць вылучыцца не толькі салістам,

карыфеем, але і артыстам кардэбалету.

Найбольш спрэчным застаецца фінал. Цар знікае ў вылізным катле, баяры здымаюць шапкі, пахвальная працэсія рушыць за кулісы. А Іван з Цар-дзяўчынай, станаваўшы вясяльнае па-дэ-дэ, зручна ўладкоўваюцца на царскай пячы, куды спрытна ўскоквае і Канёк-Гарбунок. Узнікае мастацкая арка: пачыналася дзеянне “ад печы”, адкуль па чарзе злязілі бацька, браты і Іван, — і заканчваецца пекчай. Толькі царска-Ямелінай, якая ездзіць-перасоўвацца ўмее. Найбольш кемлівая дзеці разгубленыя: навошта дзядулю пакрыўдзілі? Лічыце, забілі старога — і пекчу яго “экспрапрыравалі”.

Тым больш што Цар у выкананні Антона Краўчанкі паўстае гэтымі мілым, смешным, даверліва наіўным, як дзіця. Справа не толькі ў акцёрскіх здольнасцях артыста. Гэты герой, у адрозненне ад закаханай парачкі, надзелены куды больш індывідуальнай, адракам, ці то ўкормленым хатнім катком. У Тара Курачы — вельмі грацыёзным, гарзлівым дзікім конікам. Цар-дзяўчына ў народнай артысткі Беларусі Ірыны Яромкінай — упэўненая, какетлівая, гулівая. Зусім іншая — у Вікторыі Трэнкінай, якая больш спецыялізавалася на характарных партыях, а нядаўна ледзь не ўпершыню атрымала лірычную (Сольвейг у “Пер Гюне”). Яе гераіня на нашых вачах ператвараецца з Жар-Птушкі-шчабятшкі ў па-дзювочы мяккую, зусім не “каранаваную” асобу. Папраўдзе царская Марская Царэўна — у Волгі Гайко. У поўнай адпаведнасці, чараўніча Чароўная Кабыліца — у Элізабэт Ігнатчык.

Скажаце, дробязі? Але ж найлепшае сусветнае сучаснае мастацтва для дзіцяці скарыстоўвае казку як моцны сродак выхавання. Тэатр сёння — больш чым цікавае відовішча. І тэатр балета — асабліва. Бо пластыкай можна ўбэдзіць думка нават больш, чым літаратурай і музыкай.

У дзень, пазначаны двума адзінкамі — 11 лістапада, — у Беларускай дзяржаўнай філармоніі адкрыўся Міжнародны фестываль “Беларуская музычная восень”, што працягнецца амаль да пачатку зімы. Ён далёка не першы па ліку — ажно 47-ы, але выканаўцы і творы, абраныя ў праграму з 15-ці канцэртаў, — папраўдзе першыя, найлепшыя ў сваёй галіне.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Як заўжды, шмат канцэртаў прысвечана беларускай музыцы, памятным датам, вялікім і

Восень. Фарбы музыкі

маленкім адкрыццям музычнага выканальніцтва. Гэта не значыць, што ў іншы час усяго гэтага бракуе, — ні ў якім разе! У гэтым сезоне філарманічная сцэна зведала і сольнік знакамітай пымбалісткі Веранікі Пралзед, складзены з твораў Галіны Гарэлавай, і юбілейную вечарыну занага кампазітара з Ліды Сяргея Бугасова, падрыхтаваную Дзяржаўным камерным хорам Беларусі. А 18 лістапада ў рамках фестывалю нас чакае папраўдзе адметны канцэрт, складзены з двух новых буйных беларускіх твораў, якія ў свой час былі замоўлены Дзяржаўным камерным аркестрам Беларусі на чале з

Югенам Бушковым Валерыю Воранаву (“Сёстры з Раю”) і Канстанціну Яскову (“Кросны Макошы”). Гэтыя дзве вельмі розныя па задуме і стылістыцы містэрый, заснаваныя на сінтэзе мастацтваў, ушчэнт разабурваюць колішнюю жартоўную фразу аднаго з нашых класікаў Югена Глебава, што творы беларускіх кампазітараў выконваюцца двойчы ў жыцці: у першы і адначасова апошні раз. Кожная са згадаваных містэрый ужо мела сусветную прэм'еру, тыя ж “Кросны Макошы” гучалі не толькі ў нас, але і ў замежжы. Таму цяпер, лічыце, у чарговы раз выконваюцца “на біс”. Дый завер-

шыцца фестываль музычным святкаваннем юбілею занага беларускага кампазітара Сяргея Бельшыкова — 27 лістапада.

Акрамя сучаснасці, закранута і наша гісторыя. Гэта праграма “Хор як лёс” 21 лістапада, што прысвечана 100-годдзю з дня нараджэння народнага артыста Беларусі і ССРР Віктара Роўды і збірэ некалькі калектываў у своеасаблівы зводны хор — тое “супэльнае поле”, пра якое так марыў гэты званы хормайстар.

Канцэрт, памножаны на прэзентацыйныя кнігі, чакае нас 17 лістапада. Музыказнаўца Волга Брылон выпусціла сваю ўжо другую кнігу, пры-

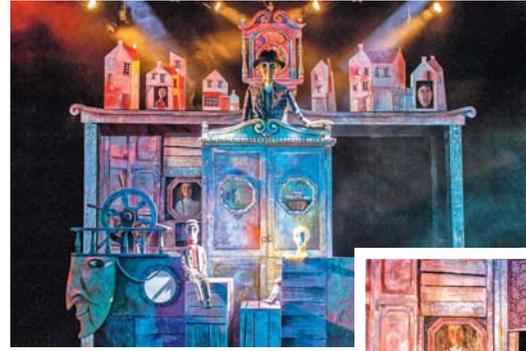
свечаную беларускай эстрадзе. Калі першая, створаная разам з Марынай Мулявінай, была прысвечана Уладзіміру Мулявіну і яго першай жонцы Лізіі Кармальскай, дык цяперашняя, акрэслена як “Настальгічны дывертысмент”, ахоплівае ўсю беларускую эстраду 1930—1980-х гадоў, аднаўляе яе гісторыю і ўтрымлівае бэліч фотаздымкаў, архіўных дакументаў. А ўласна музычныя старонкі кнігі агучыў Навыянальны акадэмічны народны аркестр імя І. Жыньвічы і шматлікія эстрадныя салісты і калектывы, уключаючы Анастасію Яромленку і Ядвігу Паплаўскую.

У фестываль уключана як ніколі многа фартэпійнай музыкі — і гэта невыпадкова, бо ў пачатку снежня ў залах Акадэміі музыкі і філармоніі будзе праходзіць Міжнародны конкурс піяністаў “Мінск-2021”. А цягам “...Восені” адбудуцца сольныя канцэрты Ірыны Шумілінай, Ігара Алоўнікава. Апошні прысвечаны памяці яго маці, спявачкі Ларысы Люкевіч, і складаецца з транскрыпцый тых вакальных твораў, што яны выконвалі разам.

Адбудзецца і “Фестываль у фестывалі”: ў рамках “...Восені” адкрыецца Міжнародны арфава фестываль “Дзве сталіцы. Мінск — Масква”, які збірае найлепшых арфістаў Беларусі і Расіі.

Найбольшую колькасць узнагарод сёлетняй Нацыянальнай тэатральнай прэміі на збіраў спектакль "Лялькі Ціма Талера, або Прападзены смех", пастаўлены маладым рэжысёрам Міхасём Клімчуком у Беларускім тэатры "Лялька" ў Віцебску. Пры гэтым стварылі былі атрапамамы адрэзы ў тых намінацыях: "Найлепшы спектакль тэатра лялек", "Найлепшы спектакль для дзяцей і юнацтва", "Найлепшая работа рэжысёра ў тэатры лялек".

Тры Міхасёвы талеры і Цім

Сцэны са спектакля "Лялькі Ціма Талера, або Прападзены смех".

Надзэя БУНЦЭВІЧ

Кожная гэтая перамога — бы чарговы талер у скарбонку. Атрымліваюцца акурат "Тры талеры" (памятаеце такую тэлебачанне?), толькі па іншым сцэнарыі).

Між тым, за межамі такога залатога зарапудка засталася самая, бадай, адметная складнік спектакля, што і зайабысцілі яму перажоны салют. Па-першае, гэта ладна скроеная інсцэніроўка маладога беларускага драматурга Вольгі Прусака. Адна з яе — "Сітуацыя" — пастаўлена ў (імям) пашахаваным у Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча. Шэраг іншых прэзентаваўся на чытак, у тым ліку за межамі краіны.

Пастаўлена ў Віцебску казка "Цім Талер, або

Прападзены смех" нямецкага пісьменніка і паэта Джэймса Круса мела калісьці сваё ўвабленне на "Беларусьфильме". У кінаверсіі, вядома, шмат чаго змянілася ў параўнанні з літаратурным арыгіналам. Ціперашні спектакль таксама мае крыху іншы сюжэтны лад. Але ён куды бліжэйшы да кнігі, у ім атрапы драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча. Шэраг іншых прэзентаваўся на чытак, у тым ліку за межамі краіны.

Пастаўлена ў Віцебску казка "Цім Талер, або

толькі за якасцю прадукцыі, але і за дызайнам, рэкламай і гнінымі рэчамі, што дапамагаюць працоўваць новы тавар.

Дзея разгортваецца імкліва, ні на імгненне не апускае глядзючы ўвагу. Драматург задоле не проста зрабіць гэты "сісцлы пераказ", а скіраваць яго ў бок тэатральнасці, пакінуць паветра для ўпільку і выдыху, прастору для рэ-

жысёрскіх прыдумак, не сціснутых "лігмантажам".

Дзея разгортваецца імкліва, ні на імгненне не апускае глядзючы ўвагу. Драматург задоле не проста зрабіць гэты "сісцлы пераказ", а скіраваць яго ў бок тэатральнасці, пакінуць паветра для ўпільку і выдыху, прастору для рэ-

тэатрам ценю, выкарыстанне планшэтных лялек, масак, своеасабліва гульня з маштабамі, калі вялікае ўспрымаецца маленькім і наадварот (узгадае прыгожы, акуратны гарадок, змешчаны ўверсе на шафе), не проста ствараючы відэавічча, а стымуючы дзіўную фантазію. Дый само слова "лялькі" трапіла ў назву спектакля не выпадкова: у фінале Цім набывае тэатр лялек, каб паказаць у ім прадстаўленні — і перад намі разгортвацца адно з іх, звязанае з падзеямі зножна жыцця.

Рэжысёр робіць усё, каб быццам незауважна стварыць лялькі розных канструкцый і настолькі разнастайнай, што вочы разбагацяцца. Ідэя вадзіцца шэфы з дзварыма, палічкамі, акенцамі, ілюмінатарамі дае магчымасць хутка

Рэжысёр робіць усё, каб быццам незауважна стварыць лялькі розных канструкцый і настолькі разнастайнай, што вочы разбагацяцца. Ідэя вадзіцца шэфы з дзварыма, палічкамі, акенцамі, ілюмінатарамі дае магчымасць хутка

чышана ўсталёўваюцца сакамі сабой: дапамагае ніхтыры прыём "спектакля ў спе-

такі", вырашаны адмыслова. Арыстыцы сцыхенка размаўляюць — бы самі з сабой: у іх штосці не ладзіцца. І усё — дзесям ужо цікава, што ж такое здарылася і як дапамагчы. Дый выключыць тэлефоны (і не задаваюць, а прапануюць зрабіць гэта разам з арыстакаткай, якая гаворыць, што сама пра гэта ўвесь час забывалася. Пра гэта адразу знікае мжга не толькі паміж сцэнай і залам, але і паміж дзеямі і дарослымі. Яны становяцца роўнымі, гуляюць у адну гульню — і разам спасцігаюць жыццёвыя віры-валавароты-павароты. Дый цягам усяго спектакля мы бачым адначасова двух Цімаў: дарослага (Аляксея Макарска) і маленькага (лялька ў ягонных руках). Адноўня перанаяжы намаляваны зусім не ворагамі, якіх трэба знішчыць. Цётка (Вольга Лазебная), Эрвін (Яўген Гусев) — смешныя. Сымвалічныя, што той жа арыстакатка пераўвасабліваецца ў станючага Крашчыра, само імя якога быццам складзена з міру ды прыгажосці. Галоўнага антаганіста Ціма — Барона Троча (Валерыя Зінковіч) — часам становіцца шкада: ён жа не ўмее смяіцца самастойна! І замест таго, каб усё ж навуцшына згэтам, вырашае падмануць хлопчыка. Але сам трапіць у сваю пастку. Спектакль не проста вулчужны-дарослых смяіцца, бы дзеці, а дзіцяці, як папярэдылі гледачы ў пачатку, не давораць незнайма. Ён скіраваны на пільку пакаленняў. А ў дзіялогу, як вядома, нараджаецца іскра.

Дзесяне разгортваецца паралельна адрэзу тым вымысленам на сцэне, на экране і на здымках: кольмуе п'елстале. Невыпадковым некаторыя героі ўважліва сыходзяць менавіта пра яго, а не з'яўляюцца з куліс. Сітуацыя Лізіі Малашкіна праста, але "з сакрэтаў": палучым адначасова становіцца шыпкам, дзе варахнае сто. Сізнінныя строі — бы

Надзэя БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

"Вадэвілі" і тапёр на п'едэстале

Спектакль яшчэ не пачаўся, а з экрана, усталяванага на задніку, падміргвае Чэхаў — Антон Паўлявіч. І адразу зразумела, што гэтым разам у Новым драматычным нас і чэхаўскі папраўдзе новае: з вадэвіляў "Прапанова" і "Юбілей" здымуць пыл.

Сцэна са спектакля "Прапанова".

вышпаліцаная модная калекцыя на тэму палосак, частка якіх наўпрост асабюецца з чорна-белымі клавійнамі. Вілакантэнт Сяргея Суміна не дубіруе падае, а дапаўняе іх — смешнымі маліяванымі мультыкамі, чорна-белымі відэадымкамі, стылізаванымі паднятым кіноэтагодай дзіўным, дзе ўдзельнічаюць не толькі антаганісты спектакля, але і іншыя акцёры, мільгае нават сама рэжысёр. Дый гульлівы партрэт Чэхава ладзіць у такім ракурсе, што велкама нагадвае сучаснага беларускага кампазітара Сяргея Бельчкова.

Акцёрскія работы — яркія, адметныя, часам нечаканыя, як і выведзеныя характары чэхаўскіх героюў. Эдуард Ваініловіч іграе адрэзу дзве ролі, кантрасныя звычым для гэтага арыстакатка лірычным героем: няўпэўненага ў неабходнасці жанцібы Ломанава, у другім вадэвілі, упэўненага ў сябе Шыпучыня. Запамінальныя вобразы Таццяны Аляксееўны і Мірчукавіч ствараюць аліпаветна Ксэнія Астапюк і Таццяна Жданова. Чубукоў (Сяргей Шыроўніч ці, ў іншым складзе, Аляксандр Вергуноў) танацье бүгі-вугі. Яго ладка Наталія Сіпчанюна прай сваім першым з'яўленні нагадвае гандлярку з Камароўкі: кірчачы, бясформенная спадніца, боль-

Талант, што вымагае прасторы

10 лістапада ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Рэспубліцы Беларусь адкрылася чарговая мастацкая выстава. Бібліятэка мае два памяшканні — у Доме ўрада і ў будынку Адміністрацыі Прэзідэнта. Абодва скарыстоўваюцца як выставачныя пляцоўкі, але часцей зменныя экспазіцыі ладзіцца ў Доме ўрада. Так і гэтым разам. Цяпер тут экспануюцца творы маладой мастачкі Дарыны Даўгадзілінай. Звычайна, калі мастака называюць "маладымі", маюць на ўвазе, што ягоньня працы не трэба ацэньваць надта строга. Маўляў, маладошчы з прычыны адсутнасці досведу, які жыццёвага, так і професійнага, па вызначэнні з'яўляцца правам на памылкі. Але, як сведчыць гісторыя мастацтва, тыя, каго мы ведаем як кар'ераў, часта, як прынята казаць, знаходзілі сябе, дэманстравалі майстэрства і каштавалі склад мыслення ва ўзросце даволі раннім. Магчыма, у дадзеным выпадку можна казаць пра нешта падобнае.

На вернісажы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Сяма мастачка назвала гэту сваю выставу "Ступені", бо прадстаўляе грамадзе тое, што, на яе думку, найбольш выразна характарызуе той шлях, які яна ўжо прайшла, і перспектывы, што адкрываецца на далейшэ. Зразумела, што

кожнаму хачоцца бачыць сваю ларэцу не блуканнем, а ўзыходжаннем. Але ў дадзеным выпадку адно так і ёсць. Летась яна скончыла нашу мастацкую акадэмію, а сёння па ўсёх прыкметах спадарыня Дарына — стала майстар. Падкрэслію, нягледзячы на малады ўзрост. Гэта сапраўды ўзыходжанне. Свой талент, падамацаваны выключнай

працавітасцю, яна прадманстравала яшчэ ў часы вучобы. Зусім невяпдакова студэнтка ў 2017-2018 гадах стажыравалася як рэстаўратар у Варшаўскай акадэміі прыгожых мастацтваў. На выставе прадстаўлены фотаматэрыялы, якія раскрываюць гэтую інастас творчасці спадарыні Дарыны. Мастачка — удзельніца нацыянальных і міжнародных выстаў, прызёр творчых конкурсаў.

У экспазіцыі "Ступені" ёсць партрэты, нацюрморты, кравіды, сюжэтныя карціны, іканасці, копіі шэдэўраў слаўных майстроў. Пра гэтыя копіі прысутны на вернісажы настаўнік Дарыны, загадчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва БДМ Уладзімір Зінковіч сказаў, што яны лепшыя за арыгіналы. Гэта можна ўспрымаць як жарг, але спадар Уладзімір удакладніў, што сапраўды майстар, робячы копію, усё адно ўносіць у яе нешта сваё. Бо такая прырода творчасці.

Гэтую выставу можна разглядаць як адлюстраванне сённяшніх студэнтка ў 2017-2018 гадах стажыравалася як рэстаўратар у Варшаўскай акадэміі прыгожых мастацтваў. На выставе прадстаўлены фотаматэрыялы, якія раскрываюць гэтую інастас творчасці спадарыні Дарыны. Мастачка — удзельніца нацыянальных і міжнародных выстаў, прызёр творчых конкурсаў.

"Дзядзінства".

Фрагмент кампазіцыі "4 ступені, альбо Тры тэмпераменту".

Мастачка мае дыплом мастацтва. Дзваліся б, пасля засваення навучнай праграмы ёй бы ісці шляхам, пратораным такімі майстрамі, як Гаўрыла Ванчанка ці Аляксандр Кішчанка, развіццё запачаткаваную ім ісцішчыню пільну, доўжыць традыцыю, якая ўжо з'яўляецца нашым нацыянальным заблаткам. Аднак не. І — невяпдакова. Гэта не першы выпадак, калі на першы план выдзіраюцца таленавітыя маанументалісты абарнаюць

"Гульня".

пашырай фактычна станаючы работамі, а пазней, так бы мовіць, і зусім пераходзяць у іншы творчы цых. Тэндэнцыя, як мне падаецца, назіраецца з таго часу, калі кафедрару маанументальна-дэкаратыўнага мастацтва ў БДМ узначалі Уладзімір Зінковіч. Ягоная роля як творчай асобы з уласным эстэтычным прыярытэтам тут прысутнічае, але не яна вызначальная. На тое ёсць прычыны грунтоўныя.

запаграбаваная не колішняя стылістыка, даволі брутальная, памятная нам з савецкіх часоў, але ўласцівым станкавізму псіхалагізм, пачуццёвасць, камернасць. У тэндэнцыя змяніўся з таго, што з'яўляецца да грамады ўвогуле, а тое, што можа закрануць пачуцці чалавека як асобы. Скажу так: страцішы шырыню ахопу глянцавай грамады, мастацтва скіравалася ў глыбіню чалавечай натуры. Ніжэй здрагданы не абодва, проста вызначыліся іншы вектар. І калі нарэшце зноў будучы з'яўляюцца вадэвілі, будымастачыя манументы, фрэскі і мазаікі, за гэту працу возьмуцца творцы, што ўзбагацілі досведам псіхалагізму і ўстрыманна асобы як самадэстаўкавай каштоўнасці. Хочанна верыць, што спадарыня Дарына, якая сёння знайшла сваё творчае "я" ў мастацтве станкавага фармату, яшчэ ўварты нас у інастасі, што занатавана ў яе дыплове. Яе талент вымагае маанументальнай прасторы.

Яўген РАГІН

Калі гарыць храм, у першую чаргу ратуюць абразы. Калі аджывае вёска, ратаваць трэба словы. Яны, як вядома, не вераб'і, адпусціш — не зловіш. Калісьці рэкамендавалася зніжаць адзнаку вучню, які пры адказе выкарыстоўваў дыялектызмы. Якая лухта! Калі моўная сітуацыя далёкая ад ідэалу, дык нават трасянка, як падаецца, можа палепшыць сітуацыю. А дыялектызмы дык увугле падаюцца дыментамі чысцоткай расы на нашай лексічнай руці.

Так, слова трэба адшукваць і ратаваць. У мінулым стагоддзі гэтым займаліся многія, у тым ліку Ян Станкевіч ды Вацлаў Ластоўскі. Згадваю толькі іх, бо карыстаюся слоўнікамі гэтых асветнікаў. Цікавая справа! Як вы думаеце, што меў на ўвазе Ластоўскі калі апісваў “вісячы ганак з балясамі”. Ён апісваў гаўбец. Так называлі нашы продкі балкон.

Сёння ж ніякі дыялектолагаў не хопіць, каб зафіксаваць лексіку маланаселеных вёсак. Так што да справы павінны далучацца работнікі культуры. Ведаю, нават такім лексічным кразнаўствам займаюцца бібліятэкары **Дзяржынскага** раёна. Калі канкрэтна казаць, дык варта назваць Нэлю Янкоўскую са **Скірмантаўскай** сельскай бібліятэкі. У мяне ёсць яе калірова кніжка-каляндарык, прыгожая мясцовымі слоўкамі. Вось хутка падмарозіць, таму кожнаму перад выхадом на вуліцу не пашкодзіць *ашушкацца* — захутацца ў цёплае. Хто яшчэ адшуквае сакавітыя напам'ятыя словы? Адгукніцеся!

Вось у сельскай бібліятэцы аграгарадка **Мураваная Ашмянка** (Ашмянскі раён) мясцовыя школьнікі наведалі музейны кразнаўчы пакой, а ў **Карэліцкім** раённым кразнаўчым музеі прайшоў інтэрактыўны ўрок “Прадметы сялянскага побыту”, які наведалі вучні **Райцаўскай** школы. Вельмі спадзяюся, што падчас названых мерапрыемстваў гаворка ішла і пра старадаўнюю беларускую лексіку, звязаную з нашым колішнім побытам.

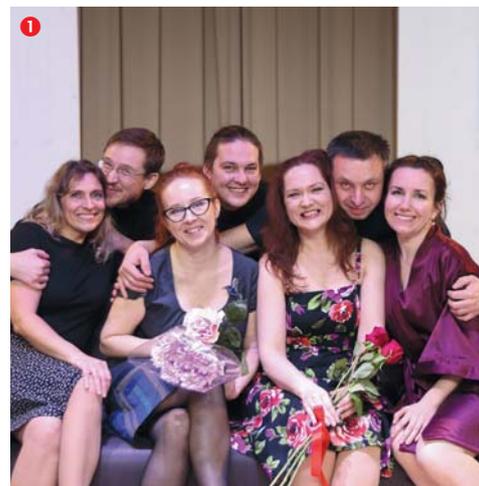
Пяройдзем да іншых тэм. Супрацоўнікі **Слонімскага** раённага цэнтру культуры, народнай творчасці і рамёстваў назвалі вясной “Аўтакрама з сюрпрызам”. Раней машына прывозыла ў аддаленыя паселішчы толькі прадукты харчавання, цяпер — яшчэ і канцэрт, за якім якое адказнае сектар нестатыянарага абслугоўвання.

Свята Святога Юзэфа “Птушынае вяселле” ў аграгарадку **Беняконі Воранаўскага** раёна ўпершыню прайшло 19 сакавіка 2017 года. З Воранаўскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці паведамляюць, што яшчэ зима не прыйшла, а ў аграгарадку ўжо рыхтуюцца да падзеі. Не здзіва, бо Святы

Пагадзіцеся, словазлучэнне “ачаг культуры” — нейкае каструбавае. Няма ў ім цяпла, адно толькі пажарная небяспека. Зразумела, што гаворка пра цэнтр культуры (згадайце — “ачаг паражэння” ці “ачаг распаўсюджвання”). Слова “ачаг” нейкае засмяглае. Мо таму што не наша? Хтосьці скажа: “Ды ў нас такіх — процьма!” Згодны. Пра выйсце з сітуацыі — і гаворка.

Анатоль Сьвіццягнуў з бабальчынага куфра займенніку слову “ачаг” — агмень. Для мяне асабіста ў ім — цэпныя сямейныя зносіны, еднасць памкненняў, трываласць нацыянальных традыцый. Чаму гэты агмень знік на стагоддзе? Відаць, таму, што занадта старанна “філолагі” скародзілі беларускую лексічную дзялянку. А тут не прапалокі трэба займацца, а дбайным вырошчваннем.

Знайсці слова сваё

Юзэф быў апекуном самога Хрыста. Адраділі свята работнікі мясцовага цэнтру культуры з дапамогай старажытлаў мясцовага сельскага савета. Менавіта яны сьвярджаюць, што ў гэты дзень птушачкі жэняцца. Напісаў гэты радкі і падумаў: мо зімы увугле не будзе, а мо ўжо вясна на носе. Ну ды няхай птушачкі трошкі пацярпяць — колькі той зімы.

Яшчэ пра абрады. І зноў з **Воранаўскага** раёна. “Прышоў Багач — кідай рагач, бяры сявенку — сей памаленьку”. Яніна Мікавоз з вёскі **Пяткаўчына** ўсё ведае пра абрад “Багач”. Пасля ўсіх сельскагаспадарчых работ кожны вясковы двор абыходзілі з сявенкай, запоўненай зернем, у якім стаяла свечка. Гэта і быў Багач, які цягам года заставаўся на покуці ў самага прызнанага гаспадара і гарантаваў добры агульны ўраджай. Дык вось, Яніна Янаўна яшчэ дзідучынай удзельнічала ў такіх абыходах. Цяпер абрад адноўлены ў сцэнічным варыянце... А вось абрад “Пярэпыты” ідзе перад абрадам “Заручыны”. У аднаўленні дапамагла Браніслава Гаркоўская. Кумаперачыцца ўдалаляла ў бацькоў нявесты, ці згодныя тыя аддаць дзеўку замуж. Так што на Воранаўчыне не толькі птушачкі жэняцца.

Піша бібліятэкар **Манькавіцкай** сельскай бібліятэкі з **Пастаўскага** раёна Алена Савончык: “30 кастрычніка ў нас панавала жудасна вясёлая атмасфера. Нарру *Halloween* вяла вясёлая вядзьмарка *Кацярына Перашч*. Перад пачаткам мерапрыемства загадчыца бібліятэкі Алена *Ворэх* размалявала дзіцячыя твары *аквагрэмам*”. Мяркуючы па здымках, юным чытачам было сапраўды весела. Але асабіста я за тое, каб дзеці ведалі не пра “ліхтар Джэка”, а пра фантастычныя апавяданні Яна Баршчэўскага. Пра гэты страшнае можна таксама весела.

А вось допіс загадчыцы філіяла гарадской дзіцячай бібліятэкі **Ваўкавыска** Ташыяны Халецкай: “Для вучняў 3 “Б” класа *СШ № 4* наша бібліятэка арганізавала інтэлектуальную гульню “*Мая зямля, мая Радзіма — Беларусь*”. Яна складалася з 6 раўндаў: “*Флора і фаўна*”, “*Гісторыя*”, “*Беларусь геранічная*”, “*Літаратура*”, “*Наша краіна на карце*”, “*Беларускі арнамент*”. Сумаваць удзельнікам не было калі”.

І яшчэ адна інфармацыя з **Ваўкавыска**. Відаць, самае папулярнае на сёння слова — “вакшына”. З лістапада пра яе распаўё галоўны ўрач цэнтру гігіены і эпідэміялогіі Ваўкавыска **Максім Жуковіч**. Сустрэча з грамадскаю адбылася ў раённым цэнтры культуры.

Нізка навін са **Смаргонскага** раёна. Аўтар — метадыст РЦК **Вольга Крывянкова**. “Днямі на сцэне раённага цэнтру культуры адбылася чарговая прэміяра *аматарскага тэатра “Смолт”*. Гледачы пабачылі цыкл *аднаактовых п’ес* *Валіяціна Краснагорова* пра *каханне і яго адсутнасць*. *Лёгка дывялогі, спісаньня з жыцця сюжэты трывалі прысутных у пастаянным напружанні*”. У другім допісе **Вольга Крывянкова** паведамляе, што адкрыццё *многокватэрнага дома для шматдзетных сем’яў* суправаджалася *тэатралізаванай дзеяй*, падрыхтаванай салістамі *народнай эстраднай студыі “Міраж”* **Смаргонскага** раёна.

На здымках:

- 1 Артысты са Сморгоні.
- 2 Абрад “Пярэпыты” на Воранаўшчыне.
- 3 Юныя краязнаўцы ў бібліятэцы Мураванай Ашмянкі.
- 4 Шанаванне і віншаванне Алены Яраш з Дзятлаўшчыны.
- 5 Падчас фестывалю “Залатая мара” ў Магілёве.
- 6 Удзельнікі інтэлектуальнай гульні з гарадской дзіцячай бібліятэкі Ваўкавыска.
- 7 Ганна Болтач з Уланаўшчыны таксама адсвяткавала 80-годдзе.
- 8 Пераможца конкурсу “Мой любімы літаратурны герой” Ксюша Літвінка са Століншчыны.

гонскага раённага цэнтра культуры.

Некалькі гадоў сектар пазастаўся на абслугоўвання насельніцтва Дзятлаўскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці рэалізоўвае сацыяльна-культурны праект “Глыбінкай жыве Беларусь”. Мэта праекта — ушанаванне чалавечай працы. Днямі 80-годдзе адзначыла палявод, жывёлавод і вышывальшчыца Алена Яраш з вёскі Накрышкі. Да Алены Аляксееўны завіталі работнікі культуры Ганна Харлінская, Ірына Бакшук, Марына Варган. Яшчэ адзін юбіляр — Ганна Болтач з вёскі Уланаўшчына. І зноў гучалі словы віншаванняў, спяваў баян і сонейка ўсмехалася жанчыне, якая пачала працаваць у калгасе з 16 гадоў.

Распавядае Крысціна Башарымава, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра: “Завяршыўшы двухдзённы III Міжнародны фестываль-конкурс мастацтваў “Залатая мара”, што ладзіўся ў Магілёве. Гранпры ўзнагароджаны: у жанры “Музычна-інструментальнае мастацтва” — вучань ДШМ №1 Бабруйска Георг Урбановіч, “Вакальнае мастацтва” — фальклорны ансамбль “Травень” Магілёўскага каледжа мастацтваў, “Харэаграфічнае мастацтва” — вучаніца ДШМ Рагачова Марыя Шапкова, “Тэатральнае мастацтва” — узорны тэатральны калектыў СШ №1 Віцебска”.

Метадыст адзела бібліятэчнага маркетынгу Столінскай цэнтральнай раённай бібліятэкі Ірына Грэчка распавядае пра члендж “Мой любімы літаратурны герой”. Для ўдзелу ў конкурсе трэба было альбо пераапрацуваць улюблага героя, альбо выступіць у сацыяльнай сетцы з ягоным маналагам. 50 дзешэй і падлеткаў прапанавалі 40 публікацый. Дыплом першай ступені атрымала Ксенія Літвінка (аграгарадок Белаўша), што ўпадабала вобраз казачнай сястрыцы Алёнушкі.

Беражыце сябе. Сустрэнемся праз тыдзень.

Нацыянальнасцей суквецце

Заклучныя мерапрыемствы Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур мяркуецца правесці 3-4 чэрвеня 2022 года

Фестываль у Гродне ладзіцца з 1996 года. Праводзіцца ён цягам двух гадоў у два этапы: першы (1 год) — адкрыццё ў Мінску, потым — абласныя туры і мінскі гарадскі; другі (2 год): заключныя мерапрыемствы ў Гродне.

Падрыхтоўкай і правядзеннем тураў, а таксама заключных мерапрыемстваў займаецца наш Цэнтр сумесна з рэгіёнамі. 11 верасня ў Верхнім горадзе Мінска прайшло ўрачыстае адкрыццё XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур з удзелам прадстаўнікоў 25 нацыянальнасцей. Запрашаліся і прадстаўнікі дзяржаўных і

грамадскіх арганізацый ды ўстановаў, замежных дыпламатычных місій у Рэспубліцы Беларусь. Прайшоў канцэрт, працавала выстава выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва нацыянальных дыяспар.

Сёлета распрацаваны і зацверджаны графік правядзення алборачных абласных і мінскага тураў. У сталіцы мерапрыемства прайшоў 24 кастрычніка. У пер-

шым алборачным удзельнічалі 18 дыяспар, 238 чалавек.

6 лістапада ў Бабруйску ладзілі алборачны тур Магілёўскай вобласці. Тут албор прайшлі 12 нацыянальнасцей. Графік наступных мерапрыемстваў такі: Добруш — 13 лістапада, аграгарадок Ноўка Віцебскай вобласці — 20 лістапада, Ліда — 27 лістапада, Маларыта — 4 снежня, гарпасёлак Мачулішчы Мінскай вобласці — 11 снежня. Таксама з-за эпідэміялагічнай сітуацыі на 18 снежня запланаваны рэзервны алборачны тур у Рэспуб-

ліканскім цэнтры нацыянальных культур, дзе змогуць выступіць тыя творчыя калектывы і выканаўцы, якія па прычыне хваробы не змаглі прадставіць свае нумары на гарадскім і абласных турах.

Заклучныя мерапрыемствы XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур плануецца правесці 3-4 чэрвеня 2022 года ў Гродне.

Алена ГОСЦЕВА, мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур і Рэспубліканскага фестывалю ў Гродне

З’ява ўнікальная

6 лістапада ў Палацы мастацтваў Бабруйска прайшоў абласны тур XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур. Фэст ладзіцца кожныя два гады і складаецца з некалькіх тураў (раённы, гарадскі, абласны і мінскі гарадскі). А ёсць яшчэ і заключныя мерапрыемствы.

Фестываль унікальны, бо толькі тут прадстаўнікі ўсіх нацыянальнасцяў, якія пражываюць на тэрыторыі нашай краіны, збіраюцца разам, каб паказаць свае культуры і традыцыі.

Асноўнымі мэтамі фестывалю з’яўляюцца аб’яднанне народаў Рэспублікі Беларусь, развіццё міжнацыянальнага сяброўства, адраджэнне культурных традыцый нацыянальных абшчын, аллюстраванне культурнай разнастайнасці беларускага грамадства.

Фестываль арганізуецца Міністэрствам культуры, Упаўнаважаным па справах рэлігій і нацыянальнасцей, Міністэрствам адукацыі і інфармацыі, Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур, аблвыканкамамі Мінска і Гродна, гарвыканкамамі.

Сёлета ўдзельнікамі канцэртнай праграмы абласнога тура фестывалю сталі прадстаўнікі 12 нацыянальнасцяў — творчыя калектывы і выканаўцы з Магілёва, Бабруйска, Слаўгарада і Горак.

У фае была прадстаўлена экспазіцыя дэкаратыўна-пры-

У Бабруйску прайшоў абласны тур XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур

кладнага мастацтва. Сваю творчасць прэзентавалі грамадскае аб’яднанне “Бабруйскага гарадскага яўрэйскага абшчына”, татар-башкірскае таварыства “Чышма”, “Цэнтр казачай культуры”, “Цэнтр нямецкай культуры Бабруйска”. Уражвала жанравая разнастайнасць. Можна было пазнаёміцца з калекцыяй пано, прадметамі побыту, нацыянальнай кухні, з экспазіцыяй упрыгожванняў, элементаў нацыянальных касцюмаў.

Па рашэнні рэспубліканскага журы лепшыя творчыя калектывы, індывідуальныя выканаўцы, майстры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва будуць рэкамендаваны да ўдзелу ў заключных мерапрыемствах XIII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

Крысціна БАШАРЫМАВА, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра

На здымках: Падчас абласнога тура ў Бабруйску

Калі балты сустрэліся са славянамі

Інтэрактыўны турыстычнага Віцебска

Калісьці тут грэмелі модныя дыскатэкі, цяпер рэй вядзе эпоха вікінгаў — у Віцебску ў культурна-спартыўным комплексе Летняя амфітэатра адкрыўся інтэрактыўны Цэнтр жывой гісторыі “Варгенторн”, які любога наведніка верне ў часе на дзясятка стагоддзяў назад, калі балты і славяне, вікінгі і варагі стваралі гісторыю гэтага прыдзвінскага краю. Такім чынам, уласную пляцоўку атрымаў клуб гістарычнай рэканструкцыі “Варгенторн”, што неўзабаве адзначыць 20-годдзе. На культурнай і турыстычнай карце Віцебска з’явілася яшчэ адна яркая кропка.

Надзея КУДРЭЙКА

Народны клуб гістарычнай рэканструкцыі “Варгенторн” цяпер з’яўляецца адным з вядучых творчых калектываў Цэнтра культуры “Віцебск”. Назву “Варгенторн”, што ў перакладзе са старажытнай мовы азначае “Ваўчыная вежа”, суполка аматараў даўніны атрымала ў 2005 годзе. За гады на выступленнях клуба — тэатралізаваных прадстаўленняў на гістарычную тэматыку, з пастаноўчымі баямі на аналах старажытнай зброі, з танцамі і гістарычнымі мініяцюрамі — пабывалі многія і многія вісячачыя не і гасці горада. Цікаваць удзельнікаў клуба канцэнтруецца менавіта на эпосе вікінгаў — гэта VIII—XI стагоддзі, хаця ў цэнтры увагі раз-пораз трапляюць і іншыя гістарычныя перыяды.

У будынку Палаца — канцэртнай залы “Віцебск” — для клуба з яго

вялікім мноствам рэканструяваных прадметаў, з патрэбай у інструментах, станках і майстэрнях, месца, натуральна, не ставала. І вось некалькі гадоў таму праект, адным з пунктаў якога было стварэнне інтэрактыўнага Цэнтра жывой гісторыі ў Віцебску, выйграў конкурс і атрымаў падтрымку ад Еўрапейскага саюза — праект “Даўгаўпілс і Віцебск: культурнае супрацоўніцтва і развіццё II” Праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва “Латвія-Літва-Беларусь” Еўрапейскага інструмента сусветна на 2014–2020 гады. Партнёрамі ў межах праекта сталі муніцыпальна ўстаноў “Дом адзінства” з Даўгаўпілса і Цэнтр культуры “Віцебск”. У праграму быў уключаны шэраг мерапрыемстваў па культурным абмене з латвійскім Даўгаўпілсам — майстар-класы, канцэрты і іншае. З’яўленне цэнтра рэканструкцыі агульнай для дзвюх прыдзвінскіх тэрыторый гісторыі з-за пандэміі хоць і трохі затрымалася, але таксама

нарэшце адбылося. Да IX стагоддзя ў гэтым гістарычным рэгіёне пражывалі балты, потым прыйшлі славяне і пачалася асіміляцыя. У “Варгенторне” рэканструююцца касцюмы і іншыя прадметы як славян, так і балтаў — латгалаў, куршаў. Дарэчы, калегі па праекце з латвійскага боку прысутнічалі на шчыромні адкрыцця віртуальна — сачылі за падзеямі анлайн.

На ўрачыстай шчыромні 23 кастрычніка прысутнічалі прадстаўнікі гарадской і абласной улады, з вільным словам выступілі старшыня Віцебскага гарадскога Савета дэпутатаў Уладзімір Бялевіч, дырэктар Цэнтра культуры “Віцебск” Глеб Лапіцкі і намеснік дырэктара Алена Адаранка — яна ж і каардынатар праекта “Даўгаўпілс і Віцебск: культурнае супрацоўніцтва і развіццё II”. Глеб Лапіцкі выказаў асабліва ўдзячнасць віцебскім уладам, якія дапамаглі прывесці ў парад памішканне — бо гэты ніжні ўзровень культурна-спартыўнага комплексу Летняя амфітэатра ўжо каля дзясятка гадоў быў проста зачынены.

Для ўсіх гэтых была праведзена экскурсія. А наведнікаў Цэнтра сустракае шацёр знатнага ваяра-вікінга — інсталяцыя цалкам аднаўляе тагачаснае аздабленне падобнага шатра: у ім можна пасядзець, усё

жывой гісторыі — у юных наведнікаў ён выклікае самую гарачую цікавасць, і ўжо праведзеныя некалькі экскурсій для школьнікаў засведчылі, як дзяцей захапляе невядомая ім раней гісторыя роднага краю. Пад час адкрыцця прайшлі і майстар-класы па гістарычным фехтаванні і сярэднявечных танцах, расцей пазнаёмілі з асновамі бою на тэрыторыі Дняпра-Дзвінскага рэгіёна ў IX–XI стагоддзях і з дружнай культурой таго часу. Цяпер на працягу пяці гадоў — такія магчымасці дае атрыманы грант — усе жадаючыя могуць наведваць Цэнтр бясплатна, бясплатна ж для іх будучы ладзіцца і экскурсіі.

Адзін з кірункаў захаплення і дзейнасці клуба “Варгенторн” — гістарычнае фехтаванне. НЕМА — Historical European Martial Arts — сучасная назва еўрапейскай баявой традыцыі XVI–XVIII стагоддзяў, што

яго ўдзельніца з 2007 года. Яе ўласнае гістарычнае захапленне — тэкстыль, хаця па адукацыі Алена майстар разьбы па дрэве. Акрамя таго ў клубе працуе і адзіная ў Віцебску школа ірландскага танца, у якой заняты ладзіць дыпламаваны міжнароднай асацыяцыяй ірландскага танца спецыяліст — Вольга Яленская.

Усё ж гістарычная рэканструкцыя, эксперыментальная археалогія, адраджэнне тэхналогій старажытнага рамесніцтва — гэта галоўны кірунак дзейнасці “Варгенторна”. Цяпер у клубе каля 25 чалавек, на пачатку восені адбыўся новы набор — навічкі па традыцыйных праходзяць трохмесячны выпрабавальны тэрмін, за які павінны стварыць свой уласны гістарычны касцюм. А на Ёдзь — дзень зімовага сонцастання — падчас святкавання тыя, хто прайшоў іспыт, прымаюцца ў дзейныя члены клуба.

Людзі, захапленыя гістарычнай рэканструкцыяй, маюць самыя розныя прафесіі, ёсць і студэнты, і сёлета нават 14-гадовы школьнік. Хтосьці прыходзіць, хтосьці сыходзіць. Але клуб жыве ўжо каля 20 гадоў, калі на пачатку 2000-х арганізавалася суполка тых, хто захапіўся спачатку сусветна пісьменніка Джона Толкіна — стаў удзельнікам руху ролевых гульніў талкіністаў паводле “Уладара пярсеянкаў”, “Хобіта” і іншых літаратурных твораў. Аднак, трапіўшы нека на фестываль сапраўднай гістарычнай рэканструкцыі, віцебская суполка захапілася рэальнай, а не выдуманай гісторыяй — у 2005 годзе клуб стаў называцца “Варгенторнам” і неўзабаве атрымаў званне народнага.

Цяпер па многіх напрамках клуб нават не называецца аматарскім — гісторыя тут вывучаецца і аднаўляецца веліка сур’ёзна і па-навуковаму, а майстры дасягнулі ўзроўню прафесіяналаў: эксперыментальная археалогія і адраджэнне старажытных рамесніцкіх тэхналогій вымагае як практычных уменняў, так і тэарэтычных ведаў. З’яўленне вялікага памяшкання, у якім акрамя выставак абсталяваны і самыя розныя майстэрні, відавочна, дазволіць і яшчэ лепей працаваць, і зацікавіць гэтай справай іншых. Ізноў трэба зрабіць акцэнт на адукацыйнай і асветніцкай дзейнасці — інтэрактыўны Цэнтр жывой гісторыі, несумненна, стане кропкай прыцягнення для юных аматараў даўніны, стане месцам правядзення не толькі майстар-класаў, але і розных лекцый, семінараў, святаў. І стане заўважным і цікавым як для вісячачыя, так і для турыстаў.

Фота прадстаўлены ДУ “Цэнтр культуры «Віцебск»”.

Аляксей з жонкай Вяронікай у вобразах.

Павел САЛАЎЕЎ /
Фота з архіва
Аляксея Стукіна

У адной позе бывае патрэбна стаяць вельмі доўга.

Як гэта — працаваць... статуйай?

“Вось і атрымліваецца, што спасцігаў мастацтва працы жывой статуяй доўга і ў зусім розных месцах, — распавядае Аляксей. — У 2013 годзе быў адным з арганізатараў міні-фестывалю вулічнага мастацтва ў Гродна. А ў 2014 годзе было прыемна атрымаць запрашэнне працаваць жывой статуяй у зоне гасціннасці падчас Чэмпіянату свету па хакеі ў Мінску. Пасля пачаў развіваць жанр у сталічным Верхнім горадзе.

...У дзяцінстве, у турыстычнай пазедцы па адным еўрапейскім горадзе, я гуляў па старажытнай плошчы. Абышоўшы яе некалькі разоў і падрабязна вывучыўшы, я раптам сутыкнуўся з нечым, што прыцягнула маю ўвагу. Гэта была статуя бронзавага колеру ў чалавечы рост на невялікай тумбе. Я здзіўся, што нехта паставіў яе, пакуль я быў у іншым канцы плошчы. Падышоўшы, каб пакратаць халодную бронзу, я выявіў, што рукавы статуі ў камзоле... з матэрыі і што яшчэ крыху — і я змог бы яе паваліць! Так я і пазнаёміўся з жывымі статуямі. Пасля да гэтага мужчыны, які так апрануўся і замёр, падыходзілі турысты і фатаграфаваліся, кідаючы ў скрыначку манеты, а той паказваў цікавыя пантэмімы. Гэта было 15 гадоў таму, і ўбачыўшы талды нешта падобнае хаця б на вуліцах Мінска было немагчыма. Але мне ўдалося пазнаёміцца з чалавекам, які арганізаваў у нашай краіне культуру жывых статуяў...

Аляксей Стукін — чалавек камунікабельны. У 2000 годзе працаваў у тэлекампаніях “БТ” і “Мір”, а потым наогул на радыёстанцыях іншых краін свету. Будучы ў шматлікіх камандзіроўках, працягнуў знаёміцца з жыццём заходнеэўрапейцаў у Францыі, дзе паступіў у тэатральную студыю Марсэля Марсо ў Парыжы. Тут і спасцігаў адваротны бок працы жывой статуяй, палобіў гэта мастацтва ў вучыцца валоданню ім. Ненадоўга вярнуўся ў Беларусь, паўдзельнічаў у праекце Нацыянальнага мастацкага музея ў сваёй новай прафесіі, потым часова з’ехаў у Украіну. Практыкаваўся ва ўпалабаным рамястве ў Кіеве, Львове, вёў на ўкраінскім тэлебачанні перадачу «Свет вачыма статуі» аб разбурэнні скульптур і вандалізме. Перш чым зноў вярнуцца ў Беларусь, гаспадары ў Санкт-Пецярбургу, Мурманску, Растове-на-Доне, Прыбалтыцы.

“Вось і атрымліваецца, што спасцігаў мастацтва працы жывой статуяй доўга і ў зусім розных месцах, — распавядае Аляксей. — У 2013 годзе быў адным з арганізатараў міні-фестывалю вулічнага мастацтва ў Гродна. А ў 2014 годзе было прыемна атрымаць запрашэнне працаваць жывой статуяй у гасцінай зоне падчас Чэмпіянату свету па хакеі ў Мінску. Пасля пачаў развіваць жанр у сталічным Верхнім горадзе. Дзякуючы гэтаму заняты сустрэў сваю жонку, якая стала маім памочнікам і, без перабільшання, сэнсам жыцця”.

Вяроніка Шрайнер, жонка Аляксея, таксама асоба творчая. Яе бацька і брат пішуць цудоўныя палотны алеем. Адна з яе адукацый — курсы моды і дызайну ў студыі Канстанціна Багамолава. Магія жывых статуяў неўпрыкмет ішла пачынаць з ёй доўгі час. У старшых класах яна пісала сачыненне на вольную тэму, пабачыўшы рэпартаж аб гэтым артыстычным мастацтве. Была ў Нацыянальным музеі, калі Аляксей упершыню выступіў там, але таты не пазнаёміўся з ім. Шчырадзіўлася жывым статуям у турыстычных пазедках па еўрапейскіх гарадах. І вось некалькі разоў, працягваючы адным творчым праекце, выпадкова ўбачыла некалькі жывых статуяў

у Верхнім горадзе. Запрасіла артыстаў сфатаграфаваша ў фотазону праекта пасля заканчэння працы. Прышоў толькі Аляксей. Так і завязаліся кантакты, а пасля пачалося жыццё “рука аб руку”. «Цяпер працягваю мастаком па касцюмах Аляксея, — працягвае Вяроніка. — У нас яны адрозніваюцца асаблівай рэалістычнасцю за кошт жывапіснай тэхнікі, якую я ўжываю. Мусіць, таму супольнасцю артыстаў гэтага жанру, якіх у свеце ўсяго 10 тысяч чалавек, мы афіцыйна прызнаныя. Я і сама магу іграць жывую статую. Нам з мужам вельмі памятна момант, калі на Minsk international fire fest мы разам выступілі перад глядачамі. Быў вялізны поспех, доўгая праграма, у канцы якой тэроі Аляксея, пірат, вырастоўваў маю геранію, прынцэсу Маргану, пацалужкам. Як бачыце, мы імкнемся ўкласці ў творчасць частку нашай душы».

— Аляксей, а чаму выбралі менавіта гэты напрамак акцёрскага майстэрства?

— Пантэміма — адно з самых старажытных і самых складаных акцёрскіх уменняў. Толькі стаянне нерухома не робіць пераапранутага чалавеча жывой статуяй, хоць сапраўды, бывае, заканчваеш выступ, які можа доўжыцца ад дзвюх да чатырох гадзін, з ламатай во ўсім целе. Але, як правіла, людзі да прафесійна адыранай статуі пады-

ходзяць фатаграфаваша, кідаюць у скрынку манеткі. Тут і трэба пачынаць нешта пацешнае рабіць. Смешных выпадкаў за ўсю гісторыю маёй працы было вельмі шмат. Мінакі так шчыра палюбоўца, калі замерляе статуя раптам рухаецца, што мімаволі засмяешся.

— Якія выявы карыстаюцца папулярнасцю, якія асабліва любімыя вамі?

— Усяго ў нас 12 гатовых вобразаў. Дзеяннем падабаецца зімовы касцюм Сінтэр Клааса. Ён настолькі папулярны, што мяне запрасілі прайсціся ў сталічнай працэсіі Дзядоў Марозаў яшчэ перад пандэміяй. У дарослых захапленне выклікае вобраз Крампуса. Гэта паганскі бог уральскіх народаў, якім палюбоўца дзіцей. Паводле падання, калі дзіця паводзіць сябе дрэнна, перад Калядамі Крампус забірае яго ў лес. А больш за ўсё асабіста мне падабаецца вобраз Залатога Рэжысёра, бо шмат з ім звязана.

— Раскажыце, што гэта за рэжысёр?

— У 2017 годзе я з жонкай адкрылі эксперыментальны тэатр-студыю жывых скульптур “Студыя Залатога Рэжысёра”. Нашы выпускнікі пры сваіх выступах рэкламуюць яе, а пасля да нас паступаюць заяўкі па ўдзеле на карпаратыўных вечарах, што і з’яўляецца асноўнай крыніцай заробку. Дарэчы, я адзіны вулічны артыст, які

Вось такія атрымліваюцца калядныя фота з Крампусам.

атрымаў ад Міністэрства культуры краіны статус творчага работніка, што вызваляе ад пэўных падаткаў. Без сумневу, гэта сур’ёзная падтрымка ў манетныя дзейнасці. У нашу студыю штогод прыходзяць спрабаваць сябе каля ста чалавек, але, як правіла, толькі ў дваіх атрымоўваецца застацца ў гэтым рамястве. Трэба мець добрае здароўе, цяперне, любіць стасункі з людзьмі, каб працаваць жывой статуяй. Падыходзіць гэта занятак маладзі ад 20 гадоў, бо ў яе шмат сілы, энергіі.

— Дзе часцей за ўсё выступаеце?

— Як правіла, каля радушы ў Мінску. Тут сама архітэктура горада як сво-

еасаблівае дэкарацыя для стварэння ілюзіі. Хаця не раз бывалі на гастролях у абласных гарадах Беларусі, на тых жа фестывалях. Таксама ў Траецкім прамесці і на Камсамольскім возеры зараз вызначаны тэрыторыі для свабоднага выступлення вулічных артыстаў. І мільёны любіць нашы мізансцэны, канфіктаў з ёй за ўвесь час не ўзнікала. Хоць, напрыклад, у Піцеры і Маскве сярод артыстаў-статуяў пайшла мода быць дакучлівымі, пераследаваць мінакоў, пакуль яны не далучы грошай. Гэтага я катэгарычна не прымаю. Бо наша задача — дарыць людзям станоўчыя эмоцыі.

2 лістапада на 93-м годзе жыцця скончыў свой праведны зямны шлях Вальмен Мікалаевіч Аладаў. Заслужаны архітэктар Беларусі. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі і прэміі Савета міністраў СССР. Кавалер ордэна Францыска Скарыны. Уладальнік шматлікіх прэміяў, дыпламаў і нагрудных знакаў за выбітны ўнёсак у архітэктурную, бязмерна таленавітую творца, інтэлігентны чалавек, рыцар прафесіі. У сённяшнім нумары мы пачынаем друкаваць успаміны тых людзей, якім пашчасціла ведаць гэтую выбітную асобу, што зрабіла прыкметны ўнёсак у фарманне сённяшняга аблічча Мінска.

3 гнязда выбітных...

1 жніўня 1965 года з невялікай валізкай (кнігі папярэдне адправіў багажом) я выходжу з вагона цягніка на перон мінскага вакзала. Мяне, выпускніка Ленінградскага ўніверсітэта, які прыехаў па накіраванні на працу ў Дзяржаўны мастацкі музей БССР, сустракае не толькі мама, але і слышны дырэктар таго самага музея — Алена Аладава. Тут варта ўкладніць, што яны даўно ўжо былі ў цёплых прыяцельскіх стасунках.

З Алены Васільеўнай прыехаў і яе сын Вальмен. На той момант яму — 35.

Баром таксоўку і ўчатырох едзе дадому да Аладавых, на вуліцу Янкі Купалы, 17/30, дзе нас чакае галава сям'і — вядомы кампазітар Мікалай Ільч, малодшы сын, тэатрал Гельмір і дачка Радаслава, студэнтка кансерваторыі.

Вось так я пазнаёміўся з Вальменам Мікалаевічам. Калі не памыляюся, тады ён узначальваў даследча-канструктарскае бюро Міністэрства гандлю БССР.

З тых часоў мы сябравалі — больш за паўстагоддзя, да канца жыцця выбітнага архітэктара. Сябравалі па-сапраўднаму, хоць сам-насам сустракаліся не вельмі часта. Часцей на мастацкіх вернісажах, на юбілеях нашых агульных сяброў — архітэктараў і мастакоў, на канцэртах і спектаклях, у майстэрнях жывапісцаў і скульптараў... А яшчэ — у аладаўскім сямейным коле, асабліва ў дні нараджэння Алены Васільеўнай.

Запомніўся і мой юбілей 2010 года, які быў урачыста адзначаны ў Нацыянальным мастацкім музеі. Заслужаны архітэктар, тагачасны прэзідэнт Акадэміі архітэктары Беларусі Вальмен Аладаў прамаўляў з гэтай нагоды надзвычай душэўныя словы. А яшчэ ўручыў мне Ганаровую грамаду Акадэміі за “значны ўнёсак у справу развіцця і прапаганды беларускага мастацтва і нацыянальнай архітэктурны”.

...А я прыгадваў, як тады, у 1965-м, некалькі дзён кватараваў у сям'і Аладавых. За гэты час Вальмен столькі цікавага расказаў мне пра няпростую гісторыю жыцця яго бацькоў і яго самога, што гэтага хапіла б на вялікую сямейную сагу. На жаль, яна пакуль не напісаная. Халіа куды пазней я часткова ўключыў успаміны членаў гэтай наймавернай сям'і

Адданы рыцар архітэктурны

ў кнігу “Алена Аладава. Музей — яе лёс” (2006).

У гады вайны сям'я была ў эвакуацыі, а ў 1944-м вярнулася ў Мінск, дзе па першым часе жыла... непасрэдна ў кабінце Мікалая Ільча, рэктара кансерваторыі! Потым Вальмен вучыўся ў 42-й сярэдняй школе разам з Уладзімірам Воінавым — сынам вядомага архітэктара — і будучым Нобелеўскім лаўрэатам Жарэсам Алфёравым — з ім нават давядося сядзець за адной партай!

У васьмым класе хлопцёў ужо ведаў: будзе дойлідам. Бацькі былі толькі “за”. Паступіў у Маскоўскі архітэктурны інстытут. Пасля заканчэння вярнуўся на радзіму. Гэта быў час, калі ў Беларусі, паводле слоў Вальмена, “быў страшны голад на архітэктараў”. Першым сапраўдным настаўнікам для яго стаў кіраўнік Белдзяржпраекта Георгій Уладзіміравіч Заборскі. З аднаўлення зруйнаванага Мінска і пачала творча кар’ера маладога дойдзіла, якая прывяла яго на самую вяршыню архітэктурнага Алімпу.

А першым сур’ёзным крокам у самастойнай архітэктурнай дзейнасці Вальмена было стварэнне ім інстытута па праектаванні аб’ектаў гандлю і харчавання — “Белгипроторг”. У яго творчай біяграфіі — больш за сто ажыццёўленых праектаў жылых і грамадскіх будынкаў. Сярод іх — Рэспубліканскі спартыўны комплекс “Раўбічы”, Камароўскі крыты рынак, універсамы “Фрунзенскі”, “Цэнтральны” і “Серабранка”, гаспадарчы корпус Дома ўрада, Майстэрня-музей Заіра Азгура, п’янерскі лагер у Анапе, цудоўны Свята-Троіцкі храм у Дастоева Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці... А яшчэ — афармленне выстаў народнай гаспадаркі Беларусі ў Лейпцыгу, Плоўдзіве, Маскве.

Словам, спадчына Вальмена Мікалаевіча ў архітэктурнай прасторы Беларусі і за яе межамі вялікая і па-сапраўднаму пакуль не прааналізаваная. А яшчэ ён — аўтар 70 публікацый па праблемах нацыянальнай архітэктурны. І, канешне, выдатны педагог, прафесар, які выхаваў не адно пакаленне маладых архітэктараў.

...Прыгадваю, ён аднойчы сказаў: “*Не могу не праектаваць, гэта нібы не есці ці не дыхаць. Але я не заўсёды ўхваляю тое, што ў нас праектуецца. Кожны архітэктар працуе па-свойму. Не хачу нікога вучыць. Аднак ёсць рэчы, якія рабіць нельга. Не трэба размаляваць дамы ва ўсе колеры вясёлкі. Гэта ўжо не архітэктурна. Нельга лежыць у гістарычным цэнтры Мінска: там ансамбль сусветнага значэння. Трэба берагчы, а не разбураць. Інакш Мінск можа страціць тое сваё аблічча, якое некалі ім стваралі...*”

**Барыс КРЭПАК,
заслужаны дзеяч
мастацтваў Беларусі**

Патройная страта

Вальмен Мікалаевіч дзівосным чынам спалучаў у сваёй асобе тры якасці: таленавіты архітэктар, аўтарытэты кіраўнік і дасведчаны педагог. Паверце, гэта вельмі рэдкае здольнасць. Таму можна казаць, што разам з яго сыходам мы панеслі патройную страту.

Як архітэктару яму выпала праіснаваць праз вельмі складаны час — злом эпох. Недарэмна ж у Кітаі, згодна з вядомай прымаўкай, звычай жыць у такіх перыяды адно сваім ворагам... Я прадаволі рэзкі пераход ад неакласікі 40-50-х да новай архітэктурны — яшчэ не авангарду, які з’явіўся ў нас пазней, але ўжо куды больш свабоднай па формах, кампазіцыі, дынаміцы.

Здавалася б, Аладаў, які пачынаў яшчэ ў сталінскую пару, адбудоўваючы разам са старэйшымі калегамі павяненны Мінск, мусіў адчуць тую хрушчоўскую змену курса балюча. Але ён здолеў вельмі хутка ўспрыняць і палюбіць новае. Пры гэтым не адмаўляўся ад старога — што і тады, падчас “барачбы з прамернасьцямі”, ды і цяпер, на жаль, многія робяць. Бо ў нас парою развіццё разумеецца як патрэба зацерці ўвесь папярэдні досвед: “Мы наш, мы новы мир построим...”

Аладаў такім ніколі не быў. Думаю, ён успадкаваў тую высокую культуру ад сваіх бацькоў — вялікіх руліўцаў на ніве Хараства. І ўжо праз сваё выхаванне разумеў, што нігілізм, адмаўленне папярэдняга — гэта туліковы шлях. Павінна быць пераемнасць, развіццё ідэй. Лічу, гэта вельмі прышчэповая ў яго творчым жыцці ўстаноўка.

І пры гэтым ён быў сапраўдным наватарам. Памятаю, які фурор выклікаў ягоны павільён Камароўскага рынку! На мой погляд, будынак і сёння цікавы і актуальны, ён дасюль ураджае, выдатна арганізуе працую. Але на той час гэта была сапраўдная рэвалюцыя: разняволенне мыслення, выхад за адведзеныя рамкі...

Тут варта адзначыць, што палі папараднай, вышталіацыйнай архітэктурны галоўнага мінскага праспекта Вальмен Мікалаевіч з’яўнуўся да зусім іншай тэмы: эстэтычнага абсталявання побыту простага савецкага чалавека. Той жа спраектаваны Аладавым першы ў Мінску універсам — “Фрунзенскі” — альбо ўніверсам ЦУМ... Сённяшняе пакаленне ніколі не здолее ўявіць, які гэта зрух для свайго часу. Раней вялікі гандлёвы аб’ект у нас быў толькі адзін — ГУМ, збудаваны яшчэ ў

сталінскія часы. Але і ён з’яўляўся хутчэй прадстаўнічай архітэктурнай, “вытрынай сацыялізму”. Тавару ў ёй практычна і не было.

Аднак у 70-я дабрабыт беларусаў прыкметна ўзрос. Бадай у кожнага з’явілася магчымасць у вольны час пахадзіць па крамах, нешта там павыбіраць, потым пайсці ў рэстаран... І для архітэктараў гэта стала своеасаблівым выклікам часу. Аладаў разумеў, што сутнасць яго прафесіі — тым выклікам адпавядаць. Функцыянальна, але адначасова і творча.

Менавіта для праектавання аб’ектаў гандлю і грамадскага харчавання Вальмен Мікалаевіч стварыў адмысловы інстытут — “Белгипроторг”. Ён быў на хвалі свайго часу і лічыўся адным з вядучых у рэспубліцы. Аладаў здолеў сабраць выдатны калектыў, які вызначыў развіццё цэлага архітэктурнага напрамку. І гэтак спалучэнне творчай асобы і выбітнага кіраўніка само па сабе не можа не ўраджаць.

...Усё гэта я цудоўна ўсведамляў, заходзячы некалі да яго ў дырэктарскі кабінет, каб папрасіць водгук на сваю дысертацыю. На той момант я — лічы, хлапчак (прынамсі, мне сёння так здаецца). Нядаўна скончыў тагачасныя палітэх (цяперашні БНТУ), паступіў у аспірантуру... А ён — ужо прызнаны мэтр. Сапраўдны аўтарытэт у маім — і не толькі — вачах. Кіраўнік аднаго з вядучых архітэктурных інстытутаў...

Ды, нягледзячы ні на што, Вальмен Мікалаевіч паставіўся да мяне як да роўнага, таварыша па прафесіі. Я быў прыняты, уважліва выслуханы са сваімі ідэямі, натхнёны шчырымі пажаданнямі развіцця і поспеху... Для мяне тады гэта многае значыла.

І такія стасункі захаваўся ў нас праз доўгія дзесяцігоддзі — да самых апошніх сустрэч. Мяняліся толькі абставіны.

У 90-я гады Вальмен Мікалаевіч стаў актыўна выкладаць. Я разумею, чаму ён хутка набыў вялікі аўтарытэт педагога. З аднаго боку, гэта быў чалавек, які заўсёды меў вельмі прышчэпованае меркаванне і не баюўся яго выказаць — што маладзі вельмі імпануе. Але пры гэтым ён ніколі не ціснуў аўтарытэтам, не бравіраваў сваімі высокімі званнямі, якіх меў цэлы россып. Гэта было вельмі важна для наладжвання кантакту са студэнтамі.

Ва ўніверсітэцкай аўдыторыі ён умеў стварыць самае важнае — належную атмасферу. Бо што можа быць істотней у навучальным працэсе за стасункі настаўніка і вучня? І толькі сапраўдны настаўнік адчувае гэтую тонкую грань: з аднаго боку, бескампрамісна несеці сваю важную місію, а з другога — не ціснуць аўтарытэтам. Вальмен Мікалаевіч умеў уступаць са сваімі вучнямі ў дыялог.

Таму яго сыход для нашага факультэта, з якім ён доўгі час падтрымліваў самыя шчыльныя стасункі, — асабліва вялікая страта. Столькі пра яго тут засталася добрых чалавечых успамінаў...

І я дзякую лёсу, што мне пашчасціла быць побач з такім выдатным чалавекам. У яго прысутнасць рабіла ўсіх нас разумнейшымі, дабрэйшымі, лепшымі...

**Армэн САРДАРАЎ,
доктар архітэктурны,
дэкан архітэктурнага
факультэта БНТУ
Працяг успамінаў будзе**

Зміцер ЮРКЕВІЧ

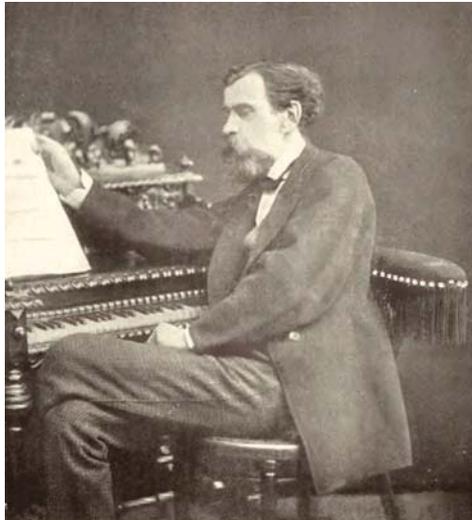
“Ведала яго амаль уся Літва”

Перад тым як мы кінемся у вадакрут дат, імёнаў і падзей, варта трохі распавесці пра Міхала Грушвіцкага і тое, як адбылася рэстаўрацыя памяці аб ім. У 1904 годзе вядомы беларускі гісторык і пісьменнік Аляксандр Ельскі напісаў у некрологу Грушвіцкага: “Дзякуючы захапляльнай дэкламацыі, дапоўненай адухоўленай музыкой, сп. Міхал стаў улюбённым дамоў, таму ведала яго амаль уся Літва”. Магчыма, вам падасца дзіўным, але праз нейкіх 60 год іншы беларускі літаратуразнаўца, Адам Мальдзіс, у сваёй кнізе “Папярочка ў XIX стагоддзе” ўсе веды пра кампазітара змясціў у адзін радок: “Пра Міхала Грушвіцкага — што жыў у Выганічах ля Ракава”. У наступнай кнізе, “Таямнічы старажытных сховішчаў”, спадар Мальдзіс распавёў трохі больш: “Адна з іх прысвечана памяці зусім забытага кампазітара Міхала Грушвіцкага. Народзіўся ён 29 лістапада 1828 года ў Выганічах (насамрэч такая інфармацыя змешчана ў некрологу. — З.Ю.). Вучыўся ў Пецярбургскім універсітэце. У музычных кампазіцыях Грушвіцкага “гучала свойская, чулівая мелодыя”. Напісаў ён музыку да “Дядоў” Міцкевіча, “Высокага лірніка” Ул. Сыракомлі. Часта выступаў з аўтарскімі канцэртамі. Памёр у Ракаве 5 сакавіка 1904 года”. У 1976 годзе натхнёны гэтымі кнігамі Язэп Янушкевіч, будучы літаратуразнаўца і пісьменнік, а тады яшчэ вучань 10 класа, разам са сваім братам Феліксам Янушкевічам адшукаў магілу Грушвіцкага на ракаўскіх могілках і прысвяціў свайму земляку невялічкі артыкул у раённай газеце. Спраўдны ж прарыў адбыўся ў 2011 годзе. У той год выйшла брашура “Ars longa... Patria longa...” Язэпа Янушкевіча, прысвечаная

Міхал Грушвіцкі з-пад Ракава

12 снежня споўніцца 193 гады з дня нараджэння беларускага кампазітара Міхала Грушвіцкага (1828–1904), аўтара мазурак, паланэзаў, вальса, полек, музыкі да твораў Адама Міцкевіча і Уладзіслава Сыракомлі. З гэтай нагоды мы выразылі распахачы новы дакументальны мікрасерыял, у якім паспрабуем абагульніць вядомыя і невядомыя звесткі пра кампазітара і яго радавод.

Грушвіцкаму, а таксама заснаваны адкрыты рэгіянальны фестываль-конкурс фартэп’яйнай музыкі імя М. Грушвіцкага. Ён ад таго часу штогод праводзіцца ў Ракаве. А ў 2016 годзе ўсё, што ўдалося сабраць на той момант з музычных твораў Грушвіцкага, было надрукавана ў серыі нотных выданняў “Музыка старажытных сядзіб”, заснаванай “Беларускай капэлай” у 1995 годзе. Разам з нотамі быў надрукаваны першы грунтоўны жыццярэй Грушвіцкага, які падрыхтавала музыказнаўца Святлена Немагай. Писала пра Міхала Грушвіцкага і культуролог Ірына Шумская. Вось так, малымі крокамі, імя Міхала Грушвіцкага вярнулася на старонкі музычнай гісторыі Беларусі. Нельга абмінуць згадкай два тамы “Гербоўніка беларускай шляхты” (ГБШ), у якіх былі апублікаваны радаводы Грушвіцкіх і Вайдзевічаў, з якіх паходзіла маці кампазітара. Чамусьці гэта інфармацыя прайшла для даследчыкаў незаўважанай.

Міхал Грушвіцкі, фота XIX ст.

Касцёл на фотаздымку 1936 г. (з архіва Ротаў), Высокае.

Карані роду

У радаводным дрэве Грушвіцкіх, прадстаўленым у іх дваранскай справе (захоўваецца ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі), усе продкі кампазітара, які салдаты, пашыхтаваныя ў стройны шэраг. Заснавальнікам роду Грушвіцкіх лічылі Яна (магчыма, гэты пробашч з Вальні меў падвойнае імя: Ян Міхал ці Міхал Ян), які ў 1693 годзе атрымаў у валоданне Ваўковічы ў Брэсцкім ваяводстве. Сёння гэта вёска ў Камянецкім раёне, пры самай мяжы. Ад таго часу Русвіцкія (Ruswicki), а тады іх прозвішча амаль заўсёды пісалася так, сталі парафіянамі касцёла ў мястэчку Высокае. Па метрычных кнігах гэтага касцёла ўдалося прасачыць гісторыю роду, больш шырокую, чым тая, якая прадстаўлена ў ГБШ. 19 сакавіка 1702 года Міхал і Ганна Грушвіцкія ахрысцілі сына, якога назвалі Казімірам (прапрадзед кампазітара). У наступным, 1703 годзе ў іх нарадзіўся сын Станіслаў (яго хросным стаў Ян Сапега). А за ім — Францішак (1705) і Юзаф (1707). 5 лютага 1728 года Казімір

нага Мінскага суда, жыў у Веркалах, ажаніўся з Юліяй Каменскай. У іх нарадзіліся сын Рудольф і дачка Міхаліна. Рудольф з’явіўся на свет 14 (26) чэрвеня 1807 года і ў той самы дзень быў ахрышчаны, атрымаўшы яшчэ дадатковае імя Людвік, у гонар дзёда, які стаў яго хросным бацькам. Рудольф, як і яго

Герб Прагня.

бацька, зрабіў неблагуую судовую кар’еру і стаў старшынёй Мінскага павятовага межавага суда. Да перездру пада Ракаў быў парафіянінам Уздзенскага касцёла. Таго самага, дзе за некалькі год да яго нараджэння хрысцілі старэйшых сястру і брата Ігната Дамейкі. Пазней тут былі ахрышчаны дзед і бацька Янкі Купалы. Дарэчы, у 2019 годзе закінуты касцёл займеў гаспадару. І самы час нам наведацца туды, каб даведацца, як ідзе яго аднаўленне.

У Выганічы да Вайдзевічаў

18 (30) мая 1827 года ва ўніяцкай царкве ў Выганічах адбыўся шлюб парафіянікі ракаўскага касцёла Феліцыяны Вайдзевіч і Рудольфа Грушвіцкага, яшчэ уздзенскага парафіяніна. Было ім тады па 19 год. З бацькамі Рудольфа мы ўжо знаёмыя. Час распавесці пра Вайдзевічаў герба “Яліта”, якім належалі Выганічы.

Бацька Феліцыяны — Фелікс Мацей Вайдзевіч — быў сябрам Міхала Грушвіцкага і суддзёй 2-га Дэпартаменту Галоўнага Мінскага суда. А маці — Марыя з Рыльскіх, дачка Францішка Ксаверыя, былога ліскага лоччага. Дзяды Феліцыяны, Францішак Вайдзевіч і яго жонка Ганна Пшадзецкая, займалі даволі высокае сацыяльнае становішча сярод мінскай шляхты. Францішак у часы ВКЛ быў мінскім гарадскім суддзёй, а яго жонка, калі не памыліліся генеалагі, паходзіла з вядомага роду Пшадзецкіх, графаў на Заслаўі. Згадаю, што адміністратарам часткі маёнткаў Аўгуста Дамініка Пшадзецкага, які меў стасункі з

Францішкам Вайдзевічам, у тыя часы быў дзед Ігната Дамейкі. Дарэчы, жонка гэтага Пшадзецкага, Ганна з Радзівілаў, была вельмі неардынарнай асобай і мецэнаткай. Дадам, што іх сын, граф Дамінік, верагодна, быў узяты Адамам Міцкевічам у якасці прататыпа Графа ў паэме “Пан Тадэвуш”.

Вельмі цікавыя звесткі пра Вайдзевічаў, гаспадароў Выганічаў, пакінуў у сваіх лістах Аляксандр Бястужаў (Марлінскі) (1797–1837), вядомы расійскі публіцыст, крытык, пісьменнік, адзін з пачынальнікаў расійскага рамантызму. Увосень 1821 года полк, у якім служыў Бястужаў, на “зімовыя кварталы” размясціўся на Міншчыне. Машалы дэкабрыст абраў месцам жыхарства сядзібу Вайдзевічаў. Так ён пазнаёміўся з Феліксам і Марыяй Вайдзевічамі і іх дочкамі — Феліцыянай (будучая жонка кампазітара) і Цэцыліяй. Да апошняй Бястужаў меў вельмі моцныя пачуцці, аб чым пісаў сваім сябрам. Але, нягледзячы на прыхільнасць бацькоў дзяткі, да шлюбу не дайшло. У 1822 годзе служба закінула Бястужава далёка ад Выганічаў і падступова сувязь з Вайдзевічамі абарвалася. Цікава, што адным са станюўчых герояў апавесці “Наезды” (1831 г.) Бястужаў зрабіў нейкага Вайдзевіча, які не толькі спрытна абыходзіўся з шабляй, але і быў абазначаны ў судовай справе, што наводзіць на думку аб магчымым прататыпе гэтага героя.

Пра дачок Вайдзевічаў маюцца ў лістах Бястужава такія радкі: “*Они не испортити бы ни одного петербургского дома: скромны, как англичанки, довольно читали, одарены природным умом, хорошо играют и танцуют, а что лучше всего — непохожи на полек кокетством и с добрым сердцем*”.

Памяць аб кароткім побыце ў Выганічах вядомага расійскага дзеяча Аляксандра Бястужава зафіксавана не толькі ў яго лістах і творах. У Выганічах яму ўсталяваны невялічкі помнік. А васьмь аб тым, што тут жыў беларускі кампазітар Міхал Грушвіцкі, можна прачытаць толькі на невялічкім стэндзе, які прытуліўся ля гэтага помніка. Ад сядзібы Вайдзевічаў-Грушвіцкіх засталася толькі ледзь бачныя падмуркі, вакол якіх высякае каласныя пабудовы і пануе атмасфера закінутасці. Аб тым, што тут калісьці была шляхецкая сядзіба, нагадае старая ліпа і драўляная гаспадарчая пабудова, вядомае не савецкіх часоў. Чаму б не усталяваць там, на месцы сядзібы, які-небудзь памятны валун ці інфармацыйны стэнд?

У наступнай частцы нас чакае знаёмства з сям’ёй Міхала Грушвіцкага, яго нашчадкамі і творчай спадчынай.

Падворак сядзібы ў Выганічах, лістапад 2021 г.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экскурсійнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- Старажытнабеларускага мастацтва;
- Мастацтва Беларусі XIX ст.;
- Мастацтва Беларусі XX ст.;
- Рускае мастацтва XVIII — XX ст.;
- Мастацтва Еўропы XVI — XX ст.;
- Мастацтва краін Усходу XIV — XX ст.;
- 50 шэдэўраў.

Выставы:

- Выстава **"Ёсць дзівосны край..."** Італьянскія шэдэўры з калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь". Да 21 лістапада.
- Выстава твораў невідучых мастакоў **"ТЕСНОЦвет"**. Да 21 лістапада.
- Выставачны праект, прысвечаны 100-годдзю Віленскага беларускага музея імя Івана Луцкевіча. Да 12 снежня.
- Выстава **"Аркадзь Астаповіч. Да 125-годдзя з дня нараджэння"**. Да 19 снежня.
- 19 лістапада Канцэрт у рамках Міжнароднага арфавага фестывалю "Дзве сталіцы. Мінск — Масква". Пачатак у 16.00.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

Выстава:

- Выстава аўтарскай лялькі Ірыны Пракоф'евай **"Ува-сабленне"**. Да 15 студзеня 2022 г.

- Тэматычныя праграмы для дзяцей і дарослых.
- Кожная субота кастрычніка 11:00, 13:00, 15:00, 16:30
- Спектакль тэатра ценяў **"Сядзібны прывід"**.
- Кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Беларускае золата"**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Нярасава, 3.
Тэл.: 399-09-78

Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Творчы праект **МОЙ.АРХЕА. АВАНГАРД**.
- Выстава "Сучаснае Еўрапейскае мастацтва" — калекцыя падарункаў аўтараў з фонда Нацыянальнага Цэнтра сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь.
- Выстава "Шостаая лінія. Лінія лёсу".
- Выстава "Ідэалы авангарду. Творы з калекцыі Андрэя Плесанава".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАўНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе:

аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30), панядзелак — выхадны.

Пастаянная экспазіцыя.

- Часовая экспазіцыя **"Руіны стралялі..."**. Да 5 снежня.

ДЗЯРЖАўНАЯ ўСТАНОВА "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19
тэл.: +375 177020602, 20660, +375295518051, +375291903149

Палацавы ансамбль:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект **"Захавальнікі"** (куфры, шкатулкі, скрыні) — з 26 сакавіка да 20 верасня 2021 г.
- Выставачны праект **"Несучаснае мастацтва"** твораў М.Байрачнага і Ю.Гудзінівіча з 20 ліпеня па 14 лістапада 2021 г.

- Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара"** — у складзе пастаяннай экспазіцыі.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці:

- г. Нясвіж, вул. Гейсіка, 1
- Часовая экспазіцыя твораў Леаніда Гоманава "Фарбы зямлі" — з 3 жніўня па 30 верасня 2021 г.
- Ратуша:**
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3
- Пастаянная экспазіцыя.
- Случкая брама:**
■ Персанальная выстава Карыны Гінько — з 21 мая па 4 кастрычніка. Падрабязную інфармацыю можна даведацца па тэлефонах (+3751770) 20602, (+3751770) 20660 альбо на сайце niasvizh.by.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія **"Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі"**.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пяне Каханку"**.
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культурна. Дэгустацыя"**.
- Тэматычная экскурсія з элементамі квеста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.
- Музейныя камунікацыйныя праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды ракако"**.
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія **"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"**.
- Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вясялля.
- Музейная фоталяцоўка.
- Квэст **"Таямніца двух куфраў"**.

Як людзі, толькі лепш

Сёння Беларускі саюз мастакоў прапісаны ў доме, дзе колісь жыў і працаваў класік нашай скульптуры Андрэй Бембель. Дом, што быў прытулкам для аднаго творцы, сёння родны, бадай, для ўсіх мастакоў Беларусі. Памяць жа пра сьліннага скульптара ўвасоблена ў мемарыяльнай шылдзе на фасадзе і наданні імя Бембеля экспазіцыйнай зале, якая была майстэрняй гаспадара. Выставы ў гэтай зале ладзяць пераважна тыя, хто належыць да таго ж творчага цэху, што і сам Андрэй Ануфрыевіч. Сёння тут экспануюцца творы Вольгі Нячай.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ /
Фота аўтара

Спадарыня Вольга вядомая найперш як скульптар, але працуе яшчэ і як жывапісец і дызайнер. І, што для мастакоў не надта характэрна, яна яшчэ і тэарэтык — мае ступень магістра мастацтва. Манументальных работ у скульптара няма. Але дзве з іх безумоўна знакавыя — помнік вялікаму князю Літоўскаму Гедыміну ў Лідзе і памятник знак у нашай нацыянальнай святыні — Курапатах. Абедзве работы выкананы ў саўтэрстве з Сяргеем Аганавым.

Большасць твораў, што цяпер экспануюцца ў мемарыяльнай зале імя Андрэя Бембеля, належыць да анімалістычнага жанру. Творцы гэтага напрамку ў нашым мастацтве — птушкі рэдка. І не таму, што намаляваць ці вылепіць жывёлу з большым ці меншым падабенствам надта ж цяжка. Гэта можа кожны чалавек з мастацкай адукацыяй. Справа ў іншым. Каб быць паспяховым у гэтым жанры, трэба бачыць у братах нашых меншых... людзей. Толькі калі бачыш у жывёле такую ж боскую істоту, як і чалавек, далееш перадаць яе прыгажосць. А гэты талент дадзены далёка не кожнаму. Вольга Нячай такі талент мае. Дарчы, Джонатан Свіфт лічыў, што коні, жывёлы ўвогуле, значна лепшыя за людзей. Пра што і пісаў у "Вандруўцы Гулівера". А Хрыстос паводле Міхаіла Булгакава зусім не крыўдзіўся, калі надобразычлівы называлі яго сабакам. Спадарыня Вольга засяродзіла сваю ўвагу збольшага на конях. У кожнай гэтай боскай істоте мастак знаходзіць рысы, што надаюць ёй асабовасць, робяць непаладобнай да іншых. Тое партрэты ў самым літаральным значэнні гэтага слова.

Аднак партрэты коней не адзінае, што ёсць на выставе. Ёсць і людзі. Таксама са сваімі характарамі і ўнікальнымі адметнасцямі.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" КОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белдрук" Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына". Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі". Проспект Незалежнасці, 44. Вуліца Валадарскага, 16.	кіёскі "Белдрук" ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча. Проспект Пераможаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17. Проспект Незалежнасці, 68, В. Вуліца Лабанка, 2.

Тэлефон для даведак па наяўнасці газеты ў кіёсках "Белдрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- 16 — **"Кармэн"** (опера ў 3-х дзях) Ж. Бізэ. Дыржор — Іван Касцянін. Пачатак у 19.00.
- 17 — **"Карсар"** (балет у 3-х дзях) А. Адана, Ц. Пуні, Л. Дзліба, Р. Дрыгі, П. Альдэнбургскага. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак у 19.00.
- 18 — **"Травіята"** (опера ў 4-х дзях) Д. Вердзі. Дыржор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- 19 — **"Спартак"** (балет у 3-х дзях) А. Хачатуряна. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак у 19.00.
- 19 — Канцэрт **"Ад оперы да раманса"**. Камерная зала. Пачатак у 19.30.
- 20 — **"Мадам Батэрфляй"** (опера ў 3-х

- дзях) Д. Пучыні. Дыржор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- 20 — **"Арфа сола і ў ансамблі"**. У рамках міжнароднага арфавага фестывалю "Дзве сталіцы Мінск — Масква". Камерная зала. Пачатак у 19.30.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫў БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

- 17 — **"Касмічная казка"** (казка на 1 дзёну) Х. Паўкша. Пачатак у 18.00.
- 18 — **"Лялькі Ціма Талера, або Прададзены смех"** (гісторыя на 2 дзёні) Дж. Крусэ. Пачатак у 18.00.
- 20 — **"Насарог і Жырафа"** (гісторыя на 2 дзёні) Х. Гюнтэра. Пачатак у 11.00.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газеты можна вылісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").